arnika

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST ŠLAVKOVSKÝ LES 45

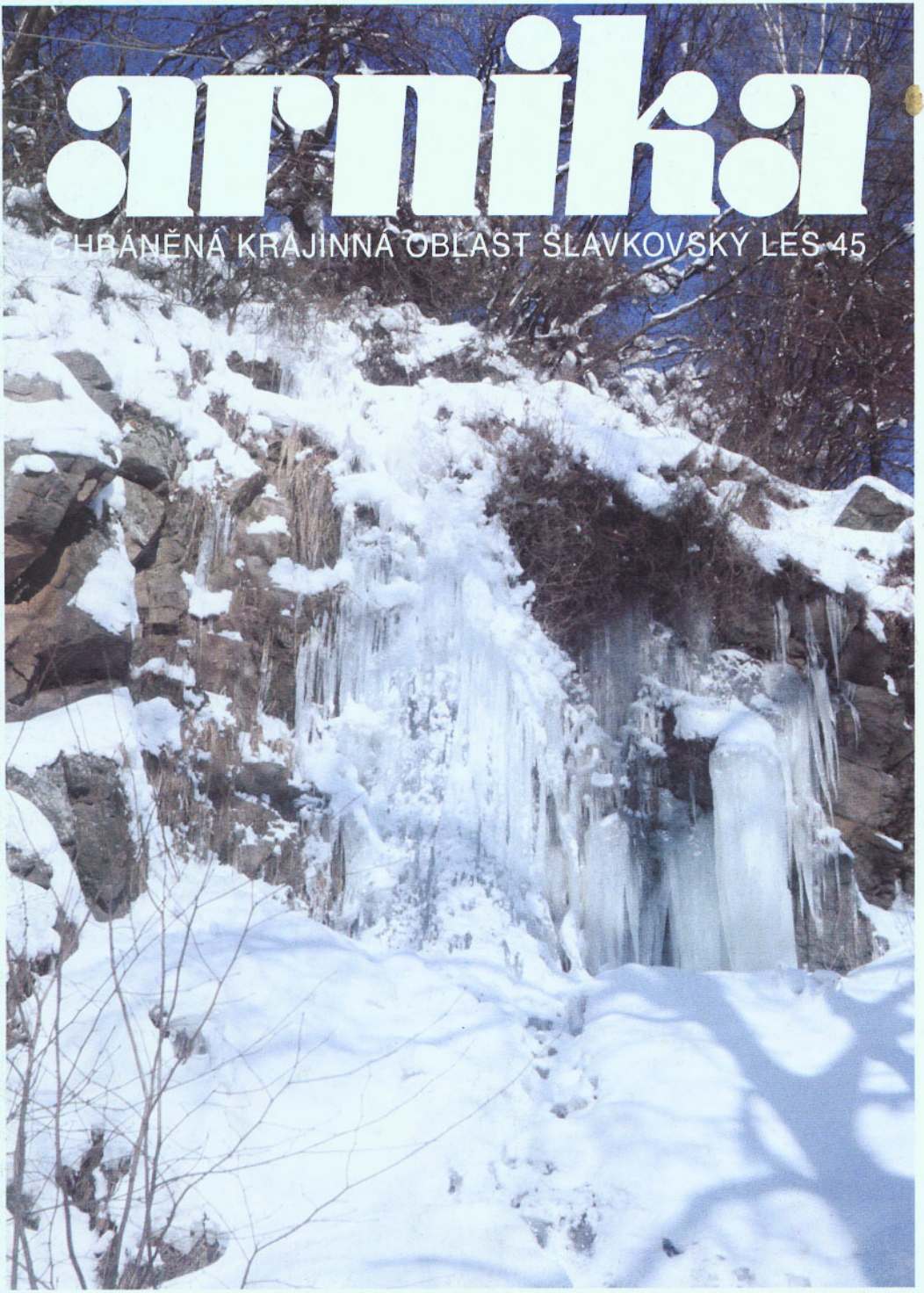

Josef Brtek

ROZHLEDNA V KRÁSNU OPRAVENA!

K nemalé radosti všech lokálpatriotů, turistů, milovníků památek i přátel Slavkovského lesa se po dlouhých letech nezájmu a chátrání konečně dočkala generální opravy rozhledna v Krásnu. Po desetiletích úpadku a rezignovaného konstatování havarijního stavu celou řadou okresních památkových inspektorů se v 90. letech pohnuly ledy a konečně se začalo myslet i konat pozitivně.

Iniciátorem opravy rozhledny se v r. 1994 stal krásenský občan Hartwig Ruppert, syn zdejšího obchodníka Franze Josefa Rupperta, který svého času vznik a stavbu rozhledny obětavě podporoval. Díky nezměrné energii a vytrvalosti p. Hartwiga Rupperta se posléze podařilo shromáždit jak finanční prostředky k opravě, tak i přesvědčit pochybovačné spoluobčany a všechny odpovědné činitele o nutnosti rekonstrukce této povážlivě zchátralé krásenské dominanty. Překonávání nesčetných problémů, svou povahou až absurdních, by naplnilo samostatný článek. Kromě mnohého jiného se přitom v plné kráse zaskvěl Augiášův chlév mizerné majetkové evidence, nepružného a těžkopádného rozhodování zbytnělé administrativy, na své si přišla i holubičí česká povaha se závistí, úzkoprsostí, pomlouvačností a široko daleko proslulou "malou domů".

Pro ideu obnovy rozhledny se nechal snadno nadchnout ing. Bořivoj Aubrecht ze Sokolova, penzionovaný šéfprojektant někdejšího n. p. Bánské stavby Sokolov a mnohaletý aktivní turista a milovník památek. Ten v říjnu 1994 zpracoval projekt opravy rozhledny, na který se H. Ruppertovi postupně podařilo získat peníze i velkorysé sponzory.

500 000 Kč na rekonstrukci mezi sebou vybrali krásenští vysídlenci v Německu v čele s odborným učitelem Josefem Brandlem, autorem vlastivědné knihy o Krásnu. Dalších 500 000 Kč poté poskytl Okresní úřad v Sokolově prostřednictvím svého

referátu regionálního rozvoje a 100 000 Kč ze svého rozpočtu vyčlenilo město Krásno. V samotném Krásnu se mezi jeho obyvateli v letech 1995 - 1996 vybralo 23 000 Kč. Dohromady tedy byl shromážděn 1 milion 123 tisíc korun. V době psaní tohoto článku v listopadu 1997 zbývalo z této částky proplatit stavební firmě za odvedenou práci 376 512 Kč.

Ve výběrovém řízení, o jehož průběhu se kriticky vyjádřil okresní tisk, nakonec zvítězila krásenská firma Ekostav Zeman, která provedla rekonstrukční práce od 20. května do 23. října 1996. Stavební povolení obdržel obecní úřad již 9. února 1996, avšak se zahájením prací bylo nutno počkat na teplejší měsíce roku. K vyspárování narušeného pláště rozhledny doporučil v červnu 1996 pražský odborník ing. Michal Balík, CSc. použít speciální sanační maltu, kterou bezplatně věnovala bavorská firma Bayosan. Vyjma tohoto zásahu byl jinak při opravě respektován projekt ing. B. Aubrechta.

Během oprav byly nově vybetonovány poškozené klenby uvnitř tělesa rozhledny, zpevněno schodiště a jeho zeď, opětovně vybetonována vyhlídková plošina a do oken vsazeny mříže. Kolaudace opravené rozhledny proběhla 30. října 1996.

V červnu 1997 byly na rozhledně instalovány kameny s tabulkami panoramatu okolní krajiny. Tyto kameny zdarma dodala a osadila firma KMK Sokolov těžící v Krásnu živec. Porcelánové tabulky bezplatně zhotovila 1. česká porcelánová manufaktura Haas a Czjžek v Horním Slavkově. Předlohy pro sítotiskem provedené panorama podle svých snímků výhledu z rozhledny nakreslil odb. učitel Josef Brandl.

Současně krásenská firma Elektro Wied k vyhlídkové věži zavedla elektrickou přípojku s transformátorem a rozvaděčem, jakož i provedla slavnostní osvětlení. Speciálními reflektory byla rozhledna v létě a na podzim 1997 vždy v pátek a v sobotu po 2 hodiny nasvícena.

Slavnostní vysvěcení opravené rozhledny se za účasti mnoha lidí konalo v sobotu 5. července 1997 od 14 hodin. Vysvěcení provedl loketský, hornoslavkovský a krásenský administrátor P. Tomáš Koňařík OCr., který předtím od 10. hodiny sloužil slavnostní mši v místním kostele sv. Kateřiny. Pod vlajkami ČR a SRN k přítomným u rozhledny promluvili starosta Krásna Otto Wied, vedoucí referátu regionálního rozvoje okresního úřadu ing. A. Loulová a představitel krásenských vysídlenců v SRN Josef Brandl, který připomněl historii její výstavby ve 30. letech.

Proslulá krásenská "kremrole", jak atypickou věž se spirálovitým vnějším schodištěm již dříve pojmenovali němečtí turisté, se tak zaslouženě dočkala svého zmrtvýchvstání a unikla smutnému osudu nedaleké rozhledny na Krudumu. Všem, kdo na jejím vzkříšení mají podíl, poprávu náleží uznání a poděkování.

(Poznámka závěrem:

Podrobnější údaje o minulosti a současnosti krásenské rozhledny čtenáři naleznou v nejbližším čísle vlastivědného sborníku vydávaného chebským muzeem.)

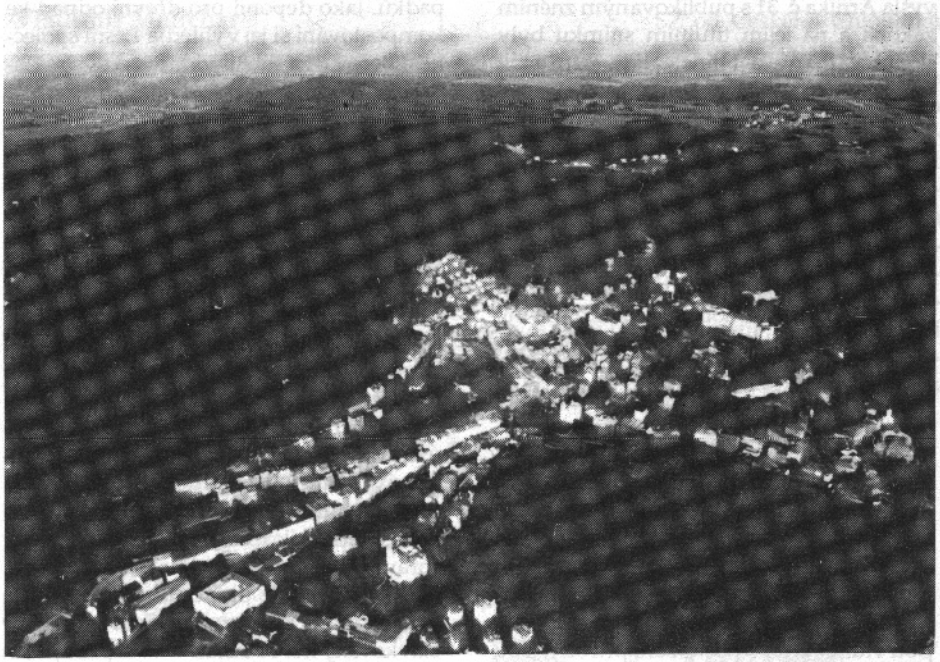

Lázeňská část Karlových Varů s pozadím Doupovských hor

ing. Stanislav Wieser

KARLOVY VARY A SLAVKOVSKÝ LES

Pro kopcovitou krajinu, která se zvedá ze Sokolovské pánve na jih od Karlových Varů, je u lidí s povědomím nějakých geografických pojmů známý název Karlovarská vrchovina. Je správný, zahrnuje však Tepelskou vrchovinu a Slavkovský les, do jehož severních svahů jsou Karlovy Vary vklíněny. V panoramatech výhledů na město se východně od něj objevují Doupovské hory. I do jejich části u Šemnické skály zasahuje Chráněná krajinná oblast Slavkovský les.

Snímek s Karlovými Vary a Slavkovským lesem, publikovaný právě v roce 1997, je o deset let starší. Markantní změny oproti současnému stavu v zástavbě krajiny na něm patrné nejsou. K jejich porovnání přesto může sloužit již dnes ve svých podrobnostech a v budoucnu možná bude podobnou idylou, jakou obdivujeme na vedutách starých až několik století.

Dovolte, abych se nad tím snímkem zamyslel v jiných souvislostech. V srpnu roku 1997 je tomu pět let, kdy jsem nastoupil jako profesionální pracovník Správy CHKO Slavkovský les s působností v Karlových Varech. Rozhodujícím motivem pro mne byl zákon o ochraně přírody a krajiny, který v červnu roku 1992 vstoupil v platnost. Je určitě náhodou, že tehdy

vyšla Arnika č. 31 s publikovaným zněním zákona a na jejím titulním snímku byly skalní varhany u Hlinek, kde jsem stál, fotografován na samospoušť, ještě jako dobrovolný pracovník aktivu ochrany přírody. Není důležitá naznačená symbolika, důležité je, že moje práce byla určena mým zájmem o věci ochrany přírody.

Zdá se mi, že těch 5 let profesionální práce v ochraně přírody uběhlo nepoměrně rychleji než jiná léta života, ale to je jen zdrcující zdání stárnoucích lidí. Zdá se mi, že úspěchy v ochraně přírody nejsou viditelné - viditelné pro jiné, kteří - možná stejně jako já před desítkami let - s nadšením jsou ochotni něco pro ochranu přírody udělat a s rozhořčením sledují, jak málo se dá realizovat. Kdysi při jedné rozhořčené diskusi, kdy vedoucí Správy CHKO Slavkovský les se mnou mluvil ještě jako se členem dobrovolného aktivu, řekl jednu moudrost, kterou připomínám sobě a sděluji ostatním: Všechny naše neúspěchy jsou viditelné jako poškození přírody, jsou citlivě vnímány, zatímco naše úspěchy jsou vnímány jako přirozený stav, jako něco, co tu normálně je.

Pět let práce se dá statisticky shrnout do několika tisíc projednávaných věcí. Většinu mezi nimi, na úseku mé působnosti, tvoří projednávání v územních a stavebních řízeních. Některá jsou významná pro ochranu krajiny nebo pro vazby, které zanášejí do přírodního prostředí. Rozhodně nechci bilancovat - zůstanu u symboliky vymezené dvěma jmenovanými snímky na obálkách Arniky.

Čedičové skalní varhany ve stěně bývalého lomu vypadají na snímku jako monumentální dílo přírody, odkryté lidskou činností. Navrhoval jsem je vyhlásit podle někdejší terminologie jako přírodní výtvor. K jejich vyhlášení přírodní památkou dochází v roce 1997. Jako každá "díra do země" sloužil tento lom k zavážení odpadků. Jako deponii pro dřevní odpad ke kompostování si jej vyhlédla Lesní společnost Bečov a za slib likvidace černých skládek svůj záměr legalizovala. Pro odpad sloužilo a zřejmě bude sloužit bezprostřední předpolí přírodní památky.

Idylický pohled na zástavbu Karlových Varů chtějí vnímat všichni, protože je jako takový předkládán na bezpočtu zobrazení města. Prospívá mu konfigurace terénu a přírodní kulisa. Město protínala hranice chráněné krajinné oblasti po řece Ohři, jejíž údolí je na snímku tohoto výtisku Arniky patrné. Od roku 1989 leží hranice CHKO Slavkovský les zhruba při okraji lázeňských lesů a zahrnuje do chráněného území převážnou část lázeňské čtvrti. I předložený snímek přesvědčivě dokládá, že město je nutné posuzovat z hlediska krajinotvorného jako celek. K tomu nestačí správní řízení ve věcech zástavby území, do kterých může pravomocně z hlediska vedení hranice vstupovat Správa CHKO Slavkovský les. Se střízlivým uspokojením konstatuji, že léta jejího působení je vnímána existence a další potřeba ochrany přírodního a krajinného prostředí města i na těch úrovních, kde vznikají aktivity opačné.

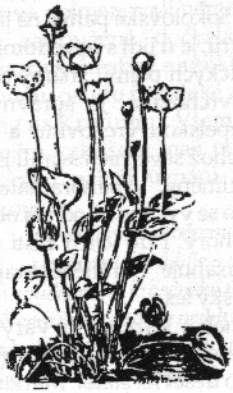

Vladimír Melichar

PRVNÍ JARNÍ EXKURZE BOTANICKÉ SEKCE KLUBU PŘÁTEL CHKO SLAVKOVSKÝ LES

V neděli 6. 4. jsme uspořádali první botanicko-krajinářskou exkurzi v roce 1997. Dopravu zajistil MUDr. J. Frouz svým automobilem a za to mu patří velký dík. Exkurze měla díky počasí (většinou sněžilo) spíše "předjarní" charakter, množství floristických údajů bylo zkresleno nízkou, leč téměř souvislou sněhovou pokrývkou.

První zastávka byla v bývalém lomu na čedič 1 km JV od obce Hlinky, kde jsme zhlédli odkrytou lomovou stěnu s pěknou ukázkou sloupcové odlučnosti čediče. Prohlídka mladé bukové javořiny na okraji lomu nepřinesla žádné nové objevy, za zmínku stojí mohutný keř zimolezu černého (*Lonicera nigra*), velké množství květů prvosenky vyšší (*Primula elatior*) a porosty bažanky vytrvalé (*Mercurialis perennis*).

Naše další cesta vedla na severní až východní úpatí Chloumeckého kopce (787 m n. m.). Ve starých olšinách pod pastvinami 1 km SZ od Českého Chloumku jsme ověřili údaje o výskytu lýkovce jedovatého (*Daphne mezereum*). Roste zde na třech mikrolokalitách, napočítali jsme po 17, 30 a 1 keři. Doprovázen byl garniturou jarních mokřadních druhů: mokrýš střídavolistý (*Chrysosplenium alternifolium*), devětsil bílý (*Petasites albus*) a opět hojně prvosenka vyšší (*Primula elatior*), bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*). Shlédli jsme též typickou

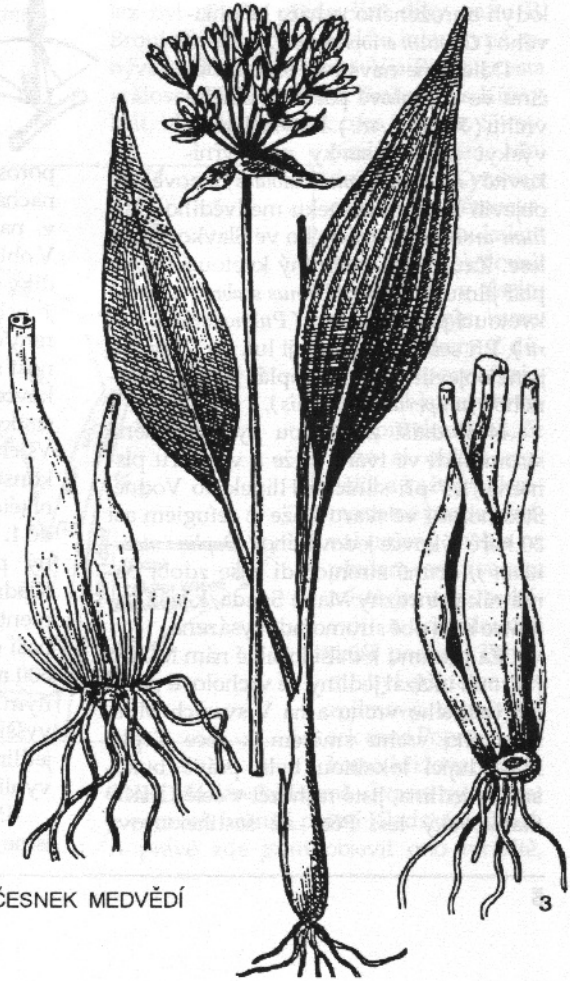

ČESNEK MEDVĚDÍ

lokalitu silně ohroženého zevaru nejmenšího (*Sparganium minimum*), kterou je oligotrofní polovypuštěný rybníček v lukách pod J úpatím kopce Lysina (753 m n. m.). Samotná rostlina nebyla ještě pozorovatelná. Při návštěvě prameniště na SV úpatí Chloumeckého kopce již za silnicí Český Chloumek - Javorná, tudíž těsně za hranicí CHKO Slavkovský les, jsme potvrdili loňský nález několika trsů kosatce sibiřského (*Iris sibirica*). Na pastvinách v okolí Českého Chloumku jsme pozorovali množství loňských lodyh ohroženého pcháče bělohlavého (*Cirsium eriophorum*).

Dále jsme navštívili starou bučinu ve vrcholové partii Uhelného vrchu (787 m n. m.). Potvrdili jsme výskyt žluté sasanky pryskyřníkovité (*Anemone ranunculoides*) a nově zde objevili lokalitu česneku medvědího (*Allium ursinum*), vzácného ve Slavkovském lese. Zaujal nás mohutný kvetoucí exemplář jilmu drsného (*Ulmus scabra*) a hojně kvetoucí plicník tmavý (*Pulmonaria obscura*). Při sestupu na okraji luk na JZ svahu jsme objevili starší exemplář jalovce obecného (*Juniperus communis*).

Naší další zastávkou byla chráněná stromořadí ve tvaru kříže a ve tvaru písmene "M" při silnici z Hlinek do Vodné. Stromořadí ve tvaru kříže je refugiem asi 30 keřů lýkovce jedovatého (*Daphne mezereum*), druhé stromořadí zase zdobí památník princezny Marie Spada, k jejíž památce byla obě stromořadí vysázena.

Za přesunu k další lokalitě nám MUDr. J. Frouz ukázal jedliny ve vrcholové partii Dřevařského vrchu a na V svazích Milešovského vrchu směrem k řece Teplé. Následující lokalitou byla právě bukosmrko-jedlina, jistě nejhezčí v celé CHKO Slavkovský les. Pěti- až šestihektarový

porost minimálně 250letých stromů se nachází v protisvahu k nádraží Krásný Jez v nadmořské výšce 550 - 650 m n. m. V oblasti, kde jedle bělokorá (*Abies alba*) je díky znečištění ovzduší velkou vzácností, je uchování asi padesáti stromů s průměrem cca 80 cm malým zázrakem. Reliktnost stanoviště dokazuje hojný výskyt lýkovce jedovatého (*Daphne mezereum*) a srstky obecné (*Grossularia uva-crispa*). Všichni přítomní členové botanické sekce konstatovali nutnost urychleného zařazení této lokality i lokality na Uhelném vrchu do I. zóny CHKO Slavkovský les. Nedávný případ nelegálních těžeb v oblasti Kladské by měl být dostatečným argumentem proti zbytečnému váhání. Trasa naší exkurze vedla dále po vrstevnici cca 600 m n. m. k vyhlídce s křížem nad Krásným Jezem. Celá cesta byla zejména ve vyšších partiích svahu lemována mladými jedlinami, kyselými bučinami a v okolí vyhlídky i reliktními bory.

Při zpáteční cestě do Karlových Varů jsme ve svahu nad starou silnicí mezi

Kfely a Cihelnami pozorovali menší jedlinu a několik již kvetoucích exemplářů jaterníku podléšky (*Hepatica nobilis*). Důstojné zakončení a zhodnocení exkurze umožnila návštěva hostince U Jilmu v Cihelnách. Opravdu poslední zastávky na lokalitách vřesovce pleťového (*Erica herbacea*), sněženek jarních (*Galanthus nivalis*) a podbělice alpské (*Homogyne alpina*) v lázeňských lesích Karlovy Vary měly spíše už jen ilustrační charakter.

Účastníkům exkurze, jmenovitě ing. A. Rottové, ing. J. Milotovi a MUDr. J. Frouzovi, patří dík za poskytnutí společně získaných údajů a dalších vědomostí. Všem ostatním je určeno pozvání na některou z dalších exkurzí botanické sekce.

Zdeněk Buchtele

TVRZIŠTĚ U NIMRODU

V SOUVISLOSTI S OKOLNÍM OSÍDLENÍM

Letos je tomu právě jednadvacet let, kdy jsem udělal zcela náhodný a ojedinělý objev tvrziště v lese nad restaurací Nimrod. Tedy v místech, kde se dalo jen těžko něco podobného předpokládat. Nález byl učiněn především díky panu B. Broukalovi, který se po léta intenzivně zabýval průzkumem trasy Via Regia (cesta královská). Ta vedla z Prahy přes Křivoklát, blíže k nám pak přes Teplou, Sítiny, Králův kámen, Modrý kámen, Kynžvart a dále do Německa. S panem Broukalem jsme tehdy sledovali trasu cesty v úseku mezi Královým kamenem a Vlčkem. Z důvodu úspory fyzických sil jsme prováděli průzkum tak, že jsme si oblast rozdělili a každý pak samostatně prozkoumával určený úsek a na předem smluveném místě jsme se setkávali a domlouvali další postup. Tehdy mi byl přidělen nezajímavý, bahnitý úsek mezi Popravčí loukou a křižovatkou se silnicí Mariánské Lázně - Prameny. Oblast je zároveň hranicí polesí Kladská a Teplá. A právě zde jsem objevil ono tvrziště,

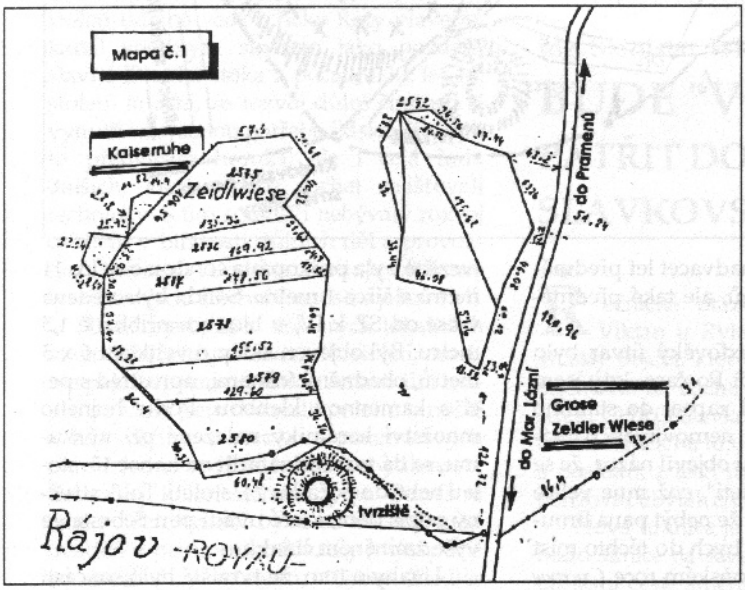

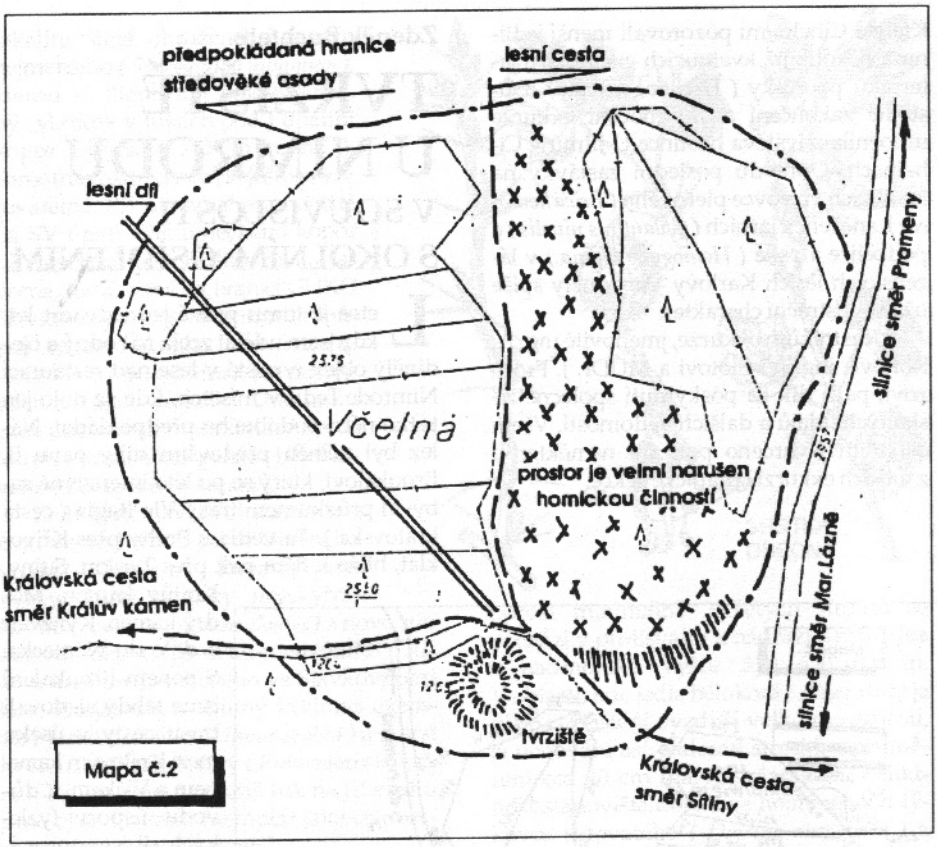

Mapa č.2

které je po celých jednadvacet let předmětem dohadů, výzkumů, ale také předmětem badatelské závisti.

Že se jedná o středověký útvar, bylo jasné na první pohled. Po čase, kdy jsem nález ohlásil a nechal zapsat do státního seznamu chráněných nemovitých památek, se dokonce v tisku objevil názor, že se jedná o objev "desetiletí", což mne velice potěšilo. Věřím tomu, že nebýt pana Broukala, pravděpodobně bych do těchto míst nikdy nevstoupil. V loňském roce *(v roce 1995 - pozn. redakce)* byl konečně proveden profesionální archeologický průzkum, který popisuje ve svém článku PhDr. Pavel Šebesta v Arnice č. 41/1996. Střední část tvrziště byla prokopána sondou o délce 11 metrů a šířce 1 metru. Sonda byla vedena v ose od SZ k JV, v hloubce přibližně 1,5 metru. Byl objeven sklep o velikosti 6 x 5 metrů, obedněný fošnami, uprostřed s pecí a kamennou klenbou. Podle hojného množství keramiky nalezené při výzkumu, se dá tvrziště zařadit na konec 13. století nebo do počátku 14. století. Tolik stručný popis dění, které uvádí pan Šebesta ve výše zmíněném článku.

Úvahy o tom, že tvrziště bylo součástí širšího osídlení, jsou opodstatněné. Pomístní názvy v okolí tomu nasvědčují a jsou tak četné, že se někdy pomíchaly i při zpracování map jak turistických, tak i do-

konce vojenských. Severně od tvrziště se nejčastěji objevuje název "Kaiser ruhe" a je ve vztahu k tvrzišti a královské cestě logicky považován za klíčový. Tvrziště opravdu leží na trase staré silnice používané už ve 13. století a sloužilo především k ochraně této silnice, ale sloužilo zároveň i jako oddechové místo pro projíždějící povozy (včetně královských). Dá se předpokládat, že obdobnému účelu sloužil i Králův kámen. Zde jsem již před mnoha lety upozorňoval na jámu, ve které je znát část vyzdívky dělící kamenné příčky (pokud nejde o zbytek důlního zařízení?). V průběhu 13. a počátkem 14. století byl právě v oblasti údolí potoka Rota, Králova kamene, Pramenů a také Kaiser ruhe nebývalý ruch. Popisovaná oblast spolu s Horním Slavkovem a Krásnem byla hlavním střediskem těžby cínu v českých zemích. Těžba byla tak rozsáhlá, že už koncem 14. století údajně vedl z říčky Roty plavební kanál shodným směrem jako pozdější slavná Dlouhá stoka z počátku 30. let 16. století. Je jisté, že rozvoj důlní činnosti si vynutil i zvýšenou potřebu lidské síly. Byli to především horníci, ale i celá řada dalších, kteří provoz šachet zajišťovali technicky. S tím souvisí i nebývalý rozvoj osídlení v blízkosti důlních děl a provozních zařízení. A zde se shoduje existence tvrziště s érou těžební činnosti v jeho okolí.

Uvážíme-li, že v některých lokalitách se cín těžil ještě počátkem 18. století, musíme pak respektovat starou katastrální mapu, do které jsem dokreslil polohu tvrziště a kde vidíme i sestavení pozemkových parcel. Jedná se o jasný dokad obydlenosti, třeba jen kolonizačního typu. Pomístní název "Zeidlwiese" bývá na většině map uváděn v prostoru křižovatky (východně od tvrziště), ve tvaru "Grose Zeidler Wiese". Ono dávné dění smazal čas a nová katastrální mapa s podivem ukazuje totéž sestavení parcel a původní název je přeložen jako Včelná. Už tvar pomístního názvu svědčí o širším významu pojmenování místa. Vycházím z podrobného terénního průzkumu a předpokládám, že to, co je zakresleno na katastrálních mapách jako dva pozemkové díly, byl kdysi jeden souvislý celek, který byl předělen v době útlumu těžby cínu do podoby takové, jak ji vidíme na mapě (vytěžená část osady je na mapce vykřížkována). Pro představu uvádím, že na získání 50 kg cínu bylo potřeba asi 150 q narubané horniny. Tak bylo v oblasti odhadem narubáno, propráno a zpracováno každé století téměř 1 000 000 m^3 rubaniny. Nelze se tedy divit, že oblast dnes vypadá právě tak, jak vypadá. Příroda se sice s následky dávné těžby vyrovnala. Zahlazuje stopy - ale přesto marně. I dnes se dá z krajiny přečíst hodně zpráv o životě a činnosti našich předků.

ing. Stanislav Wieser

BUDE "VIKLAN" PATŘIT DO CHKO SLAVKOVSKÝ LES?

Řečnická otázka záměrně jmenuje Viklan u Rybničné jako dostatečně známý objekt, který umožní okamžitě se orientovat na území projednávaném k rozšíření CHKO Slavkovský les. Jde v pořadí o třetí článek na toto téma a tím také o třetí a poslední z těch území, která mají kompenzovat úbytek chráněné plochy.

Nová hranice je vedena ze stávajícího bodu silnice na severním okraji Rybničné po lesní cestě směrem k Viklanu, kam se dostává po linii okrajů lesa, sestupuje ke korytu potoka Javorná, po něm pokračuje k soutoku s Lomnickým potokem a po

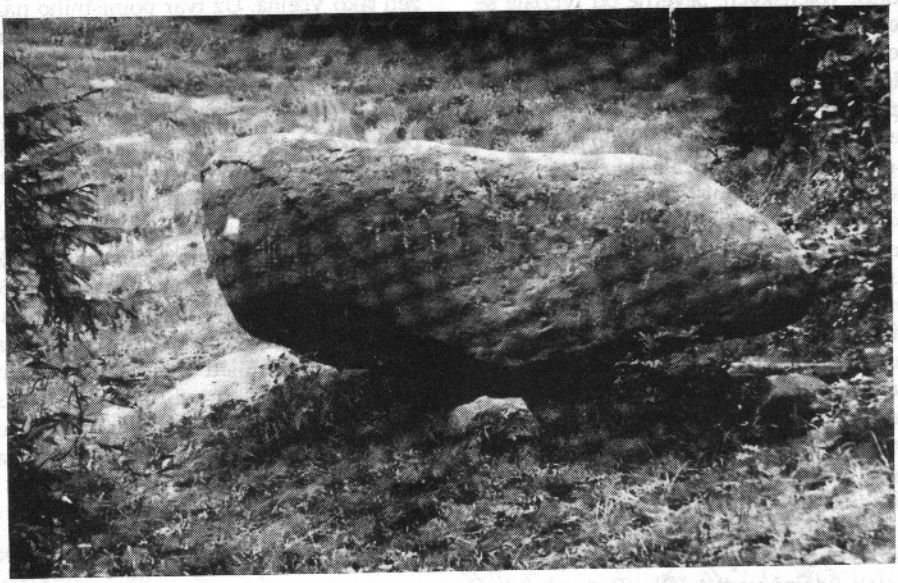

Přírodní památka "Viklan" u Rybničné
foto Wieser

jeho toku se vrací na stávající hranici v Pile. Hranice vedená řečištěm jmenovaných potoků by měla mít stanoveno ochranné pásmo alespoň do vzdálenosti 50 m analogicky podle zákonného ustanovení o maloplošných chráněných územích. Pro vedení hranice na pravobřežní straně uvedených toků není totiž v terénu fixovatelná linie a přitom je logické, že součástí chráněného území by měla být i pravobřežní partie toků, zejména tam, kde je tvořena nivou, nebo kde se potok rozprostírá do vodní hladiny rybníka (viz fotografie).

Z přírodních zajímavostí, které se dostanou do chráněného úze-

Rekreační zástavba v údolí Javorné "U mlýna" - stav 8. 9. 1994 *foto Wieser*

Rybník na potoce Javorná
foto Wieser

mí, není Viklan (viz fotografie) zdaleka jediným obohacením oblasti. Bude rozšířena plocha potenciálního šíření kriticky ohroženého rostlinného druhu hořečku drsného, lesní komplex šířeji postihne hnízdiště čápů černých, na lesních loukách se vyskytují další z typických, ale stále ohrožených druhů květeny Karlovarska (viz fotografie kosatce sibiřského). Bohužel ochrana území v údolí Javorné nestačila předejít vzniku chatové osady U mlýna (též dokumentována fotografií z r. 1995). Proto nad Viklanem nepokračuje nově navržená hranice údolím potoka až do vsi Javorné, jak by bylo přirozené. V ochraně přírodních fenoménů by již nebyl zisk podstatný, ale správa tohoto území by mohla pozitivně působit při tvorbě krajiny. Jinak je navržené území převážně zalesněno a tím specificky chráněno.

Kosatec sibiřský na vlhkých loukách *foto Wieser*

DROBNÉ ZOOLOGICKÉ ZPRÁVY

V této rubrice jsou uveřejňovány krátké zprávy se zoologickou tématikou z území CHKO Slavkovský les, popř. blízkého okolí. Rubrika je otevřena všem, vítány jsou veškeré zajímavé údaje (např. pozorování vzácných či ohrožených druhů, informace o konkrétních akcích zaměřených na ochranu živočichů, apod.).

● Výsledky jarních sčítání tetřívků obecných na tokaništích:

Rok 1996: Sčítání proběhlo dne 4. 5. 1996 a tuzemští i zahraniční sčitatelé zjistili celkem 6 - 8 kohoutků a 2 slepičky na 5 z 15 sčítacích úseků.

Rok 1997: Sčítání proběhlo dne 19. 4. 1997, zjištěno bylo celkem 6 - 10 kohoutků a 2 slepičky na 4 ze 14 sčítacích úseků. Podrobnější výsledky jsou na Správě CHKO Slavkovský les. *(V. Procházka)*

● Čápi černí připravili počátkem roku 1997 ojedinělý zážitek p. Milanovi Vojtěchovi z Mariánských Lázní (snad jako odměnu za vytrvalost při dlouholetém vyhledávání a sledování jejich hnízdišť ve Slavkovském lese). Dne 28. 2. 1997 pozoroval hejno o celkové počtu cca 240 ks nad Mariánskými Lázněmi (okres Cheb, mapovací čtverec 6042). V prostoru hotelu Monty se čapí hejno po 3 - 4 minutovém kroužení rozdělilo na dvě skupiny, menší skupina o počtu cca 80 ks pokračovala v letu k severoseverovýchodu (směrem na obec Prameny), větší skupina o počtu cca 160 ks kroužila ještě nějakou dobu nad lesem v prostoru hotelu Monty a poté odlétla stejným směrem. *(RNDr. Jiří Bytel)*

● I další pozorování se vztahuje k černým čápům. V roce 1997 bylo opětovně potvrzeno jejich hnízdění v přírodní rezervaci Lazurový vrch (okres Tachov, mapovací čtverec 6042, nadmořská výška 605 m). V hnízdě byla pozorována minimálně 3 mláďata.

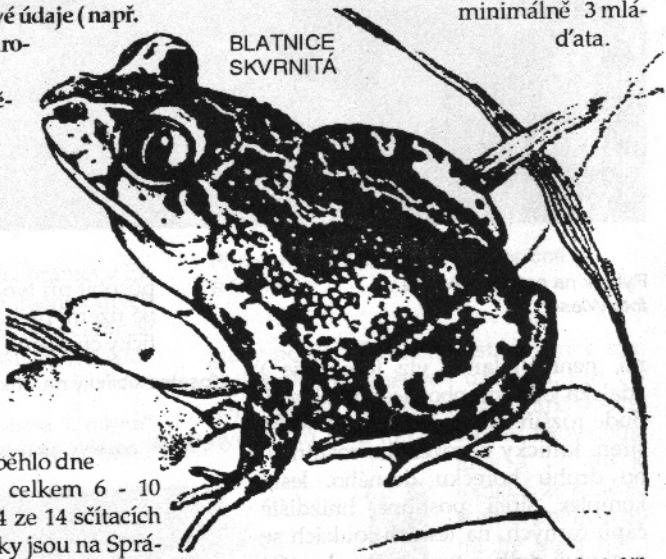

BLATNICE SKVRNITÁ

Podle informací poskytnutých lesními dělníky hnízdili černí čápi na stejném místě prokazatelně i v letech 1995 a 1996 (v roce 1996 bylo hnízdění ověřeno pracovníkem Správy CHKO Slavkovský les p. V. Procházkou). *(P. Nový)*

● Informaci o vypátrání obsazeného hnízda volavky popelavé sdělil pracovníkům Správy CHKO p. Miroslav Blažek z Mariánských Lázní. Hnízdo s mláďaty objevil dne 13. 6. 1997 v lese u rybníka Regent

(okres Tachov, mapovací čtverec 6042, nadmořská výška 522 m). Počet mláďat se mu však nepodařilo s ohledem na nepřístupnost hnízda zjistit. V každém případě se jedná o první doložené hnízdění volavky popelavé v širším regionu.

(RNDr. Jiří Bytel)

● Pátrání po volajících chřástalech polních z konce června a začátku července 1997 přineslo "hubený" výsledek. Jediného volajícího chřástala jsme zaznamenali v místě zvaném Velká louka 1,5 km jihovýchodně od Lázní Kynžvart, okres Cheb (2. 7. 1997, 22:40 hod., mapovací čtverec 6041, nadmořská výška 600 m, neobhospodařovaná podmáčená louka) a to přesto, že jsme opakovaně navštívili "úspěšné" lokality z roku 1996 (území ohraničené obcemi Závišín - Číhaná - Bohuslav - Louka - Nová Ves - Prameny - Sítiny - Závišín v mapovacích čtvercích 5942 a 6042). Přítomnost volajících chřástalů jsme zjišťovali "pasivním" poslechem, bez provokace magnetofonovou nahrávkou jejich hlasu.

(RNDr. Věra Bytelová, RNDr. Jiří Bytel)

● Výskyt volajících jedinců chřástala polního dokládají i další hlášení poskytnutá správě CHKO Slavkovský les. Pan Jindřich Franz zaznamenal volající chřástaly v okolí Rybničné (mapovací čtverec 5843) v červenci 1996; z okolí obce Prameny (mapovací čtverec 5942) uvádí volající jedince v červnu 1997 p. Jaroslav Rangl.

(RNDr. Jiří Bytel)

● Průzkum několika lokalit s výskytem obojživelníků dne 1. 7. 1997 přinesl i dva velice zajímavé údaje: Rybníček jižně od bývalé obce Čistá (okres Sokolov, mapovací čtverec 5942, nadmořská výška 767 m) je v současnosti nejvýše položenou lokalitou s výskytem skokana zeleného *(Rana kl. esculenta)* v České republice a výrazně překonává dosavadní "rekord" (Fryšava - Ždárské vrchy, 710 m n. m.).

Objev žáby blatnice skvrnité *(Pelobates fuscus)* v rybníčku u obce Sítiny (okres Cheb, mapovací čtverec 5942, nadmořská výška 725 m) je prvním údajem o tomto druhu z území CHKO Slavkovský les. I v tomto případě se lokalita výskytu řadí mezi nejvýše položené v České republice (dosavadní "rekord" - Doupovské Mezilesí, 810 m n. m.).

(MUDr. Vít Zavadil, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha)

● Po jednoleté přestávce opět zahnízdily labutě velké na rybníce "Za hospodou" (Nová Ves u Sokolova, okres Sokolov, mapovací čtverec 5942, nadmořská výška 743 m - nejvýše položené hnízdiště v České republice) a úspěšně vyvedly 7 mláďat.

(RNDr. Jiří Bytel)

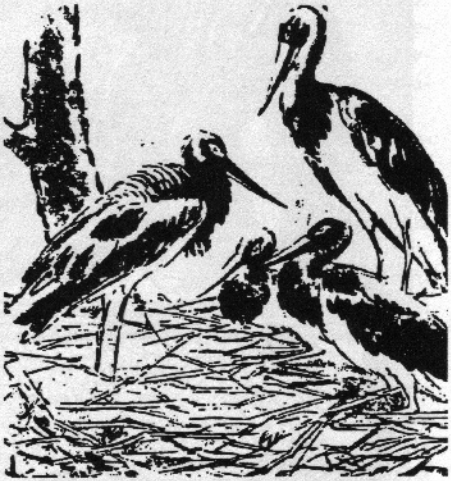

Ing. Stanislav Wieser

ZA HORNICKOU MINULOSTÍ SLAVKOVSKÉHO LESA

Z Krásenského vrchu, který nás přilákal svou neobyčejnou rozhlednou, sejdeme ke Dlouhé stoce a vydáme se po stopách hornické minulosti v blízkých revírech Slavkovského lesa. Do dvou směrů nás může vést koryto umělého vodního přivaděče, který byl v délce 21,2 km vybudován ve 30. letech 16. století. Novodobé důlní provozy vodu z Dlouhé stoky nepotřebovaly. Znovu jí začala protékat voda až do vyústění nad Krásnem v roce 1994. Nebylo již cílem přivádět ji k rýžovištím, na kola stoup a hamrů, plavit polena pro výdřevu štol. Skončilo dolování rud,

Znak Horního Slavkova
foto Wieser

poznamenávající Hornoslavkovsko ve staletích mezi daty 1241 - 1991. Spíš pro oživení a zachování technické památky, která ve své době měla evropský význam, je snahou dovést vodu z Kladské až do Krásna. Pod Krásenským vrchem ji však pohlcuje potrubí pro malé vodní elektrárny.

Než se vydáme k ještě syrovým pozůstatkům rudné těžby, řekneme si,

Krásenský smírčí kříž na původním stanovišti u důlního prostoru (Schnödův peň) (nyní je u severního vjezdu do obce) *foto Wieser*

kam nás přivede směr proti proudu Stoky. Téměř dvacet kilometrů půjdeme krajinou lesů a opuštěných plání. Vstoupíme do rašeliniště Tajga v nejcennější části přírody Slavkovského lesa. Naučná stezka kolem Kladského rybníka je věnována přírodním fenoménům oblasti, ale i ty byly od středověku ovlivňovány hornickou činností. Jen pro znalce jsou patrná kdysi významná rýžoviště u nedalekých Pramenů, dosud nezahlazené stopy uranového dolování jsou u stejně blízkých Lazů. U můstku přes Dlouhou stoku se návštěvník dozví, jak důležitá byla voda zdejších pramenišť pro revír u Krásna.

Umělé vodní koryto nad Krásnem svádí vodu do přirozené údolní vodoteče až k vyústění do Ohře v Lokti. Město Krásno mělo v minulém století přes 5 tisíc obyvatel. Jejich dnešní počet by mohl být v přeneseném smyslu slova považován za decimaci. V městském znaku na radnici je mlátek, želízko a rýžovnické hrábě a také český lev. V obci žije sudetský cínař, který navázal na řemeslnickou tradici. Na severní straně u silnice je smírčí kříž. Byl sem přemístěn ze sesuvného území u jámy Schnöd.

V době rozmachu dolování cínových a stříbrných rud byla zdejší krajina místy zcela rozervána. V nejstarší fázi dobývání rud se rýžovaly náplavy potoků. Později vstoupili horníci šachtami a štolami do podzemí. Propadáním husté sítě podzemních chodeb a dómů vznikly pinky - propadliny. Hlušina tvořila terénní novotvary. Rozbrázděná krajina

navazovala na lesní mýtiny. Dřevo bylo surovinou pro důlní provozy a osidlování v revíru. Dobývací prostory se rozvíjely na zrudněných horninových tělesech Huber a Schnöd severně od Krásna, Vysoký kámen a Koník západně odtud. Zatímco Vysoký kámen nám může nabídnout jen vyhlídku ze skal, nad zahlazovanými stopami dolování, na Huberském pni uvidíme výrazné důsledky hlubinné těžby.

Údolní silnicí se dostaneme až pod svah, na jehož hraně jsou opuštěné budovy dolu Stannum. Postoupíme-li opatrně ke svahu, otevře se před námi propastná pinka. Ve svazích trychtýřovité jámy o hloubce 138 m jsou patrné pozůstatky štol v řadě pater, jejichž zřícením propadlina vznikla. Při novodobé těžbě byla prohloubena na současnou úroveň nafáráním zdola, kde jsou další patra již odstaveného dolu. Jeho uzavřením zřejmě nenávratně zanikly tak zvané stařiny, dokladující pozoruhodný způsob středověkého dobývání rud. Doufejme, že budou na odlehlejším místě v dolu Jeroným obdobné památky zakonzervovány a někdy snad zpřístupněny i veřejnosti.

Nahoře za budovou důlních provozů je rozbrázděná pláň s částečně rekultivovanými plochami. Jistě je zajímavé, že v terénu, který vnímáme jako zdevastované přírodní prostředí, je po léta usazená kolonie břehulí. Ve hlinitých stěnách našly vhodné hnízdiště.

Název dolu Stannum napovídá, že zde byl těžen cín. Revír prošel největším rozmachem v 16. století. Byl součástí nalezišť cínu v Krušnohorské provincii - jediných na evropském kontinentě. Přešla jím dávná stříbrná a nedávná uranová "horečka". Vyskytuje se zde asi 300 různých minerálů, z nichž pro těžbu měly význam cínové a wolframové rudy. Živcové suroviny se ještě těží za Vysokým kamenem v lomu pod Špičákem. V jeho lesnatém svahu svítí do daleka lomová stěna. A za Špičákem se na rašeliništi V borkách rabuje tzv. léčivý peloid, z něhož jen nepatrné množství je v lázních aplikováno jako rašelinné zábaly. Takže těžba surovin v širším smyslu, než jaký sledujeme na minulosti rudných revírů, trvá ke škodě chráněné krajinné oblasti.

Milovníci přírody mohou odtud odejít po zanikající Puškařovské stoce do lesních tišin u Komářích rybníků. Ty byly součástí zavodňovacího systému revíru. Jejich obliba v létě je lesními tišinami nenechává.

Středověký důl Jeroným (těžba cínových rud)
foto Baroch

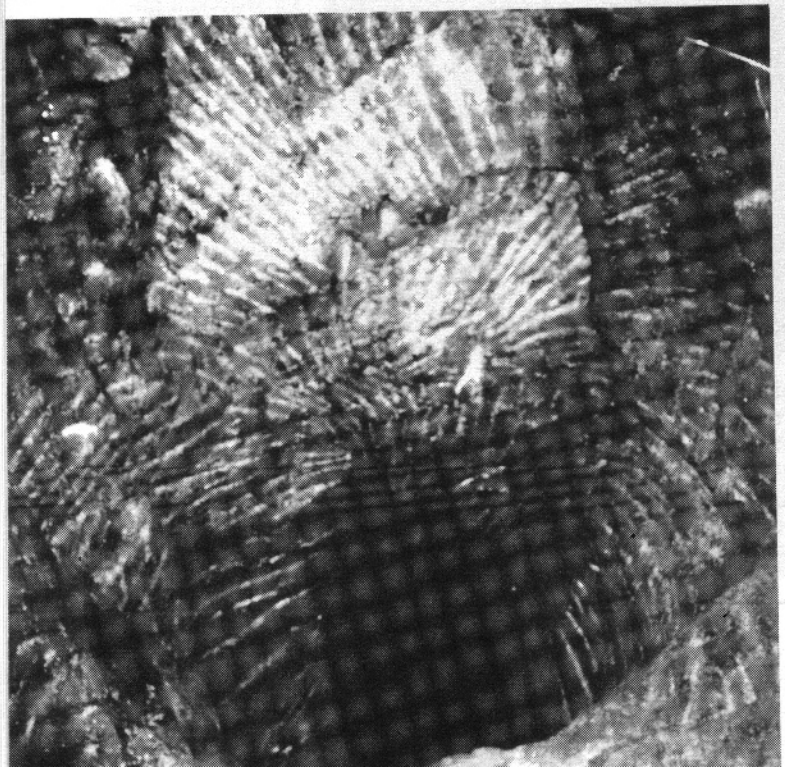

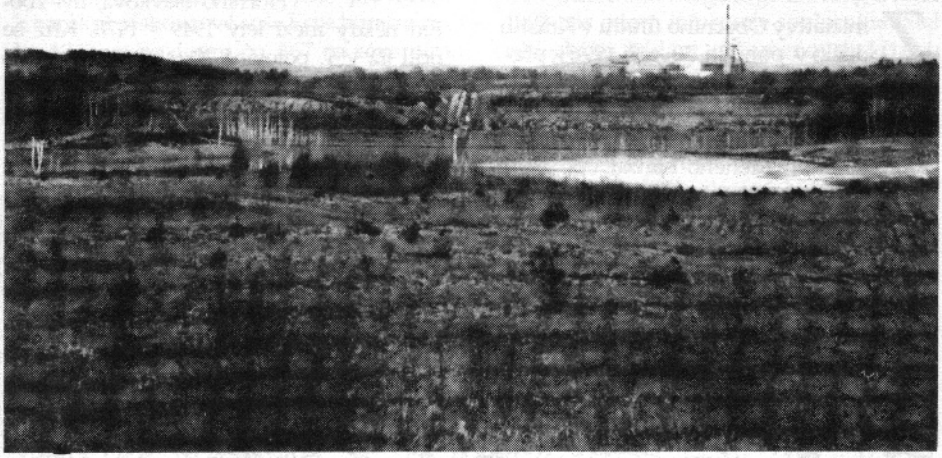

Odkaliště Stannum. Rekultivace k datu 12. 5. 94. Na obzoru ještě věž a komín závodu Stannum.
foto Wieser

Myslím, že milovníky přírody cesta do okolí dolu Stannum nepotěší, ale krajiny nejsou jen idylické - navíc zde si připomeneme, jak se mění ve staletích, někdy i rozhodnutím ze dne na den.

Dále pak cestou přes Horní Slavkov pocítí lítost i milovníci architektonických památek. Bohaté hornické město si postavilo veliký kostel, k němu děkanství. Byla zde renesanční radnice. Už není mnoho pamětníků doby, kdy staré město mělo ambice památkové rezervace. Téměř z trosek se zvedají některé domy, mezi nimi gotický Pluhův dům, ale dostavba starého náměstí je v nedohlednu. Přijdeme-li však na náměstí v sídlišti z padesátých let našeho pomateného století, řekneme si, snad poučeni vývojem novodobé architektury bytových domů, že právě zde by mohla být vyhlášena památková rezervace slohu "sorely".

Nebudu se dále rozepisovat o městě, které mám rád. Prvně jsem je spatřil od dochovaného středověkého popraviště a neměl jsem tušení, kde stojím. Dnes nevím, co nejdůležitějšího popsat. Mám rád celé Hornoslavkovsko s jeho složitou historií. Je vepsána do krajiny v jejím povrchu i v podzemí. Její popis by byl dlouhý. Zůstaňme u možnosti vjemů z výletu a vydejme se po žlutém značení k Lokti. K tématu našeho putování je však vhodnější vyjít z Horního Slavkova po silnici a spatřit ještě jednu připomínku hornické minulosti. Asi kilometr za městem je vlevo od silnice za potokem Dlouhá stoka portál dědičné štoly Caspara Pfluga. Odvodňovala celý hornoslavkovský a krásenský revír, byla dílem generací a po jejím závalu už nikdy nepovede do tajemného a nepředstavitelným úsilím zmáhaného podzemí.

Josef Brtek

KAMENNÝ KŘÍŽ V KRÁSNU SE STĚHOVAL

Z iniciativy Obecního úřadu v Krásnu došlo v pondělí 30. září 1996 k převozu zdejšího kamenného kříže na nové stanoviště. Kříž se do té doby nacházel asi 700 m severně od městečka v místech zbořeného hrázděného statku čp. 350 a 390, zvaného Erlerův dvůr (též Erlerhof, Erlhof, Erlenhof, česky nepřesně Olšový dvůr). Statek, jenž stával v prostoru mezi dnešní starou a novou silnicí do Horního Slavkova, byl zbořen někdy mezi lety 1949 - 1978. Kříž se ocitl již v 1. polovině 20. století na západním okraji velké pinky, zvané dříve "Fenkl -Pinge". Právě hrozící nebezpečí sesuvu západního svahu této pinky, na které roku 1995 upozornili někteří členové klubu přá-

Výsek z mapy KČT č. 2, 1 : 50 000
A - původní, B - dnešní stanoviště kříže

tel sokolovského muzea, vyvolalo potřebu přemístění kříže dříve, než bude navždy pochován pod tisíci kubíky zeminy.

Proto se již roku 1995 začalo uvažovat o přesazení kříže buď před budovu čp. 466-467 v Cínové ulici, kterou sokolovské muzeum vlastní, nebo o jeho převezení k barokní pískovcové soše Ecce homo z roku 1743 vedle domu čp. 167 na severním konci Kladenské ulice v Krásnu. Obecní zastupitelstvo 6. března 1996 odhlasovalo převoz kamenného kříže až k opravené kapličce Panny Marie Sněžné při Dlouhé stoce na jihovýchodním okraji Krásna, tj. na opačnou stranu městečka zcela mimo původní stanoviště. Nakonec však byl kříž 30. září 1996 přemístěn na trávník mezi Hlavní a Kladenskou ulicí při severním vjezdu do městečka, tedy asi 700 m jižněji od původního místa výskytu.

Ke kříži bývá občas vztahována smírčí smlouva z 8. srpna 1513 (SOkA Sokolov, f. AM Horní Slavkov), avšak tato souvztažnost není zcela jistá, neboť v minulosti stávaly mezi Krásnem a Horním Slavkovem kamenné kříže nejméně dva. V článku v měsíčníku Erzgebirgs-Zeitung z roku 1903 nás o tom informuje spoluzakladatel vědeckého bádání o kamenných křížích profesor Franz Wilhelm. O více památkách tohoto druhu v okolí Krásna ještě v 19. století něco ve své topografii památek okresu Loket z roku 1927 naznačuje také dr. Anton Gnirs a ve své knize o Krásnu z roku 1983 rovněž Josef Brandl.

Kamenný kříž, poslední svého druhu v místě a jeden z mála dochovaných v severní části Slavkovského lesa, byl v letech 1992 - 1993 navržen k vyhlášení za nemovitou kulturní památku. V celostátní evidenci kamenných křížů, vedené Společností pro výzkum kamenných křížů při muzeu v Aši, je na krásenský kříž vystavena karta č. 00134. Přejme starobylé památce na jejím novém stanovišti šetrnost a ohleduplnost všech kolemjdoucích.

KRÁSNO - Kamenný kříž po přesazení.
V pozadí Hlavní ulice. Stav v r. 1997.

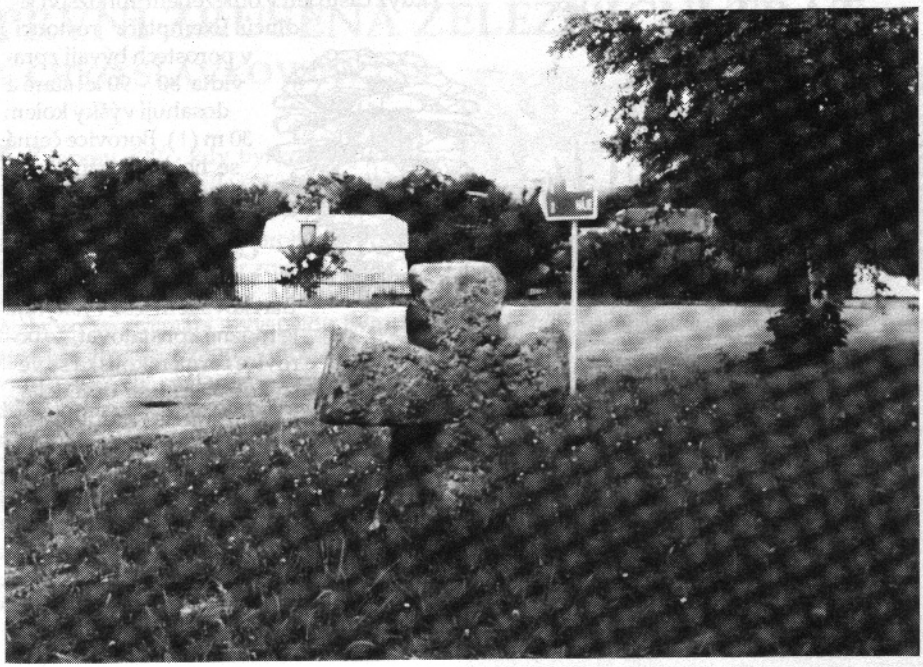

Ing. Zdeněk Němec

BOROVICE ČERNÁ VE SLAVKOVSKÉM LESE

Mezi nepůvodní dřeviny CHKO Slavkovský les patří borovice černá (Pinus nigra ARNOLD).

Borovici černou je možné stručně charakterizovat jako velmi proměnlivý strom, který dorůstá 20 - 40 (až 50) m výšky; kmen bývá rovný, borka bývá tmavě hnědá až černá a bývá silně rozpraskaná, koruna bývá v mládí kuželovitá, ale ve starším věku bývá poněkud deštníkovitá, a to zvláště u soliterne rostoucích jedinců. Větve jsou uspořádány v přeslenech; mladé výhony jsou lysé a jsou světle hnědé až oranžově hnědé. Pupeny jsou vejčité až cylindrické a jsou pryskyřičnaté; jehlice jsou uspořádané ve svazečcích po dvou, jsou světle nebo tmavě zelené a jsou značně tuhé, dosahují délky 8 -12cm a průměru 1-2mm. Pochvy bývají 10 - 12 mm dlouhé.

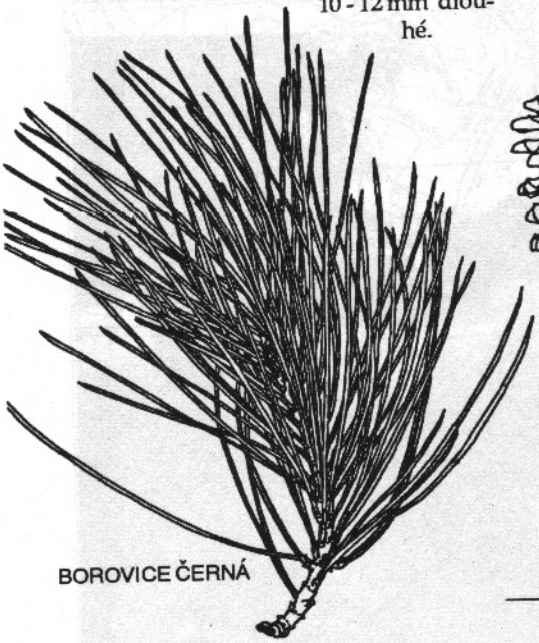

BOROVICE ČERNÁ

Šišky bývají uspořádané po dvou až čtyřech, bývají krátce stopkaté nebo téměř přisedlé a dosahují délky 5 - 8 cm a šířky 2 - 4 cm. Semena bývají 5 - 7 mm dlouhá, křídlatá.

Je nutno předeslat, že na území Slavkovského lesa se vyskytuje (v lesích i v sadovnické kultuře) poddruh borovice černé, který pochází z rakouských Alp (= *ssp. nigra*). Tento poddruh je možné charakterizovat jako vysoký strom, který vytváří kuželovitou korunu, ale ve stáří jen plochou korunu; jehlice bývají 8 - 16 cm dlouhé a bývají značně tuhé. Šišky bývají 5 - 9 cm dlouhé.

Ve Slavkovském lese se s borovicí černou můžeme setkat na celé řadě stanovišť. Celá řada porostů této zajímavé dřeviny se vyskytuje v lázeňských lesích u Karlových Varů (nad hřbitovem u Drahovic, nad "staropražskou silnicí", u Kolové a na dalších místech). Porost borovice černé se rovněž vyskytuje u Horního Slavkova (pod železniční tratí ve směru na Loket nad Ohří). Menší porost borovice černé se vyskytuje též u Kfel; s borovicí černou se můžeme setkat též na dalších stanovištích, i když často jen v omezeném množství jedinců. Exempláře rostoucí v porostech bývají zpravidla 80 - 90 let staré a dosahují výšky kolem 30 m (!). Borovice černá se hojně používá v sadovnictví v Karlových Varech, v Mariánských Lázních a v dalších městech a obcích, které se ve Slavkovském lese vyskytují. Je možné konstatovat, že borovice černá rakouská se ve Slavkovském lese osvědčila, a to v lesnictví i sadovnictví. Proti využívání této dřeviny mohou mít námitky jen sběratelé hub, kteří pod korunami borovice černé marně hledají své oblíbené druhy hub.

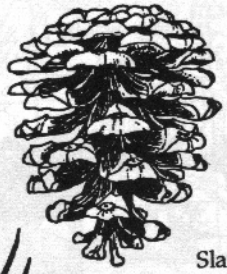

Trať Mariánské Lázně - Karlovy Vary
Současnost nebo již historie ? *foto Harvánek*

ing. Stanislav Wieser

PRVNÍ ZRUŠENÁ ŽELEZNIČNÍ TRAŤ

V CHKO SLAVKOVSKÝ LES

V červnu 1997, kdy byl zrušen provoz na trati Krásný Jez - Loket, zaslechl jsem v televizní "21" rozhovor s norským expertem na ekologické problémy. Bohužel jsem slyšel jen závěr rozhovoru, který však byl velice případný. Moderátorka se ptala, co ve srovnání s vyspělou Evropou je u nás chybně řízeno. Volně interpretovaná odpověď zněla, že odbourávání veřejné dopravy a ponechávání živelného rozvoje osobní automobilové dopravy. Závěrem se moderátorka ptala, jaký ještě problém u nás vidí. "Právě tento, ten je největší a vyspělé státy se s ním těžce vyrovnávají."

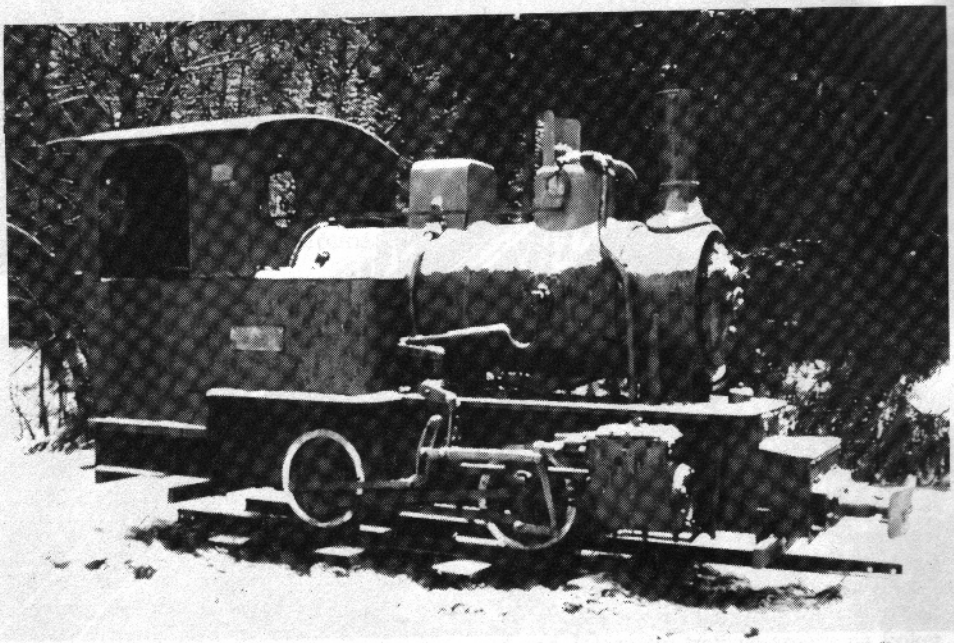

Nejmladší železnicí ve Slavkovském lese byla dětská dráha v Pionýrském n / O *foto Wieser*

Po privatizaci trati Mariánské Lázně - Karlovy Vary zjistí její provozovatel, že je nerentabilní (to vědí České dráhy i dnes) a nejspíše ji zruší (to by udělaly České dráhy také). Tak uděláme další krok někam dolů do východiska ke dlouhému stoupání na evropskou úroveň. Hranice Evropy je také na Urale, ke kterému vede řídká síť železnic.

Když jsem se loni díval na švýcarské elektrické vlaky i ve výškách nad dva tisíce metrů, neohromily mě ty výšky nebo divy železničního stavitelství, ale krátké intervaly, ve kterých jezdily. Když se dnes zamýšlím nad zdůvodněním, že naši hustou železniční síť je třeba přiblížit evropskému průměru, uvědomuji si, že Evropa je přece jen veliká a velmi rozdílná.

RNDr. Jiří Bytel

VARHANY, PYTLE A DVA VRCHY

Zdánlivě nelogické spojení slov v nadpisu tohoto příspěvku v sobě skrývá části názvů nově vyhlášených maloplošných zvláště chráněných území v CHKO Slavkovský les. V roce 1997 se celkový počet "maloplošek" zvýšil na 24 a jistě mně nebudete zazlívat krátké seznámení s "nejčerstvějšími přírůstky".

Přírodní památka
ČEDIČOVÉ VARHANY U HLINEK

Zvláště chráněné území bylo zřízeno k ochraně geologického a geomorfologického jevu - výlevu čediče se sloupcovitou

odlučností - který bývá i v odborné literatuře označován jako "kamenné varhany" (Rubín a kolektiv, 1986).

Zmíněný název se používá pro skalní útvar složený z velkého množství odlučných sloupců neovulkanické horniny. Sloupce připomínají píšťaly varhan a jejich vznik souvisí s dosud nepříliš vysvětlenými procesy při tuhnutí roztavených hornin. Na zemském povrchu se kamenné varhany objevují až při proříznutí lávového tělesa a obnažení sloupců. K tomu

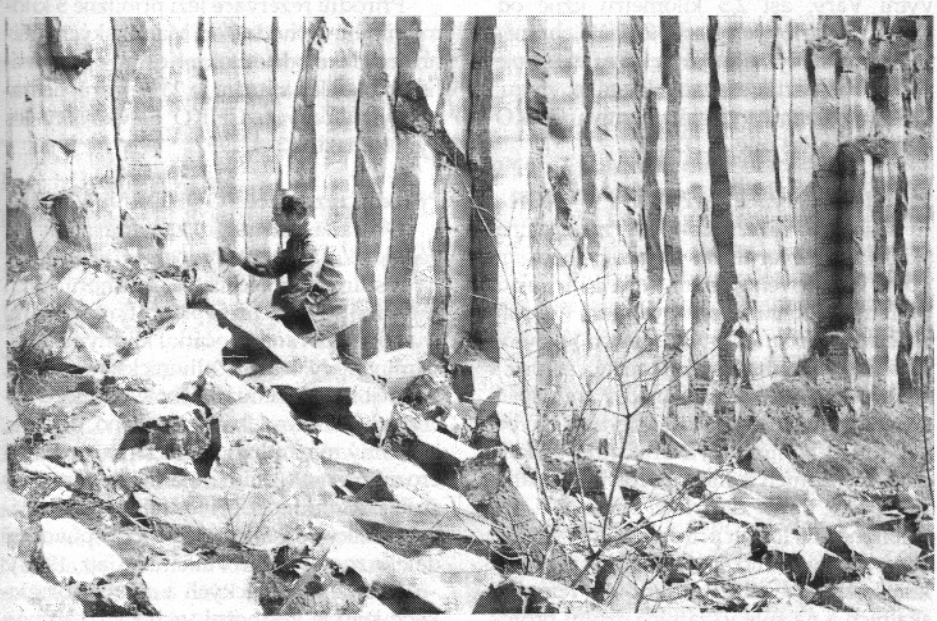

Přírodní památka Čedičové varhany u Hlinek
foto Wieser

dochází jak přirozenou cestou (činností moří nebo řek), tak i lidskou činností (což je právě případ varhan u Hlinek ve stěně kamenolomu, jejichž barevná fotografie zdobí obálku Arniky č. 31/1992). Přestože se čedičové varhany u Hlinek nevyrovnají velikostí ani rozlohou známějším příbuzným (Obrův chodník na Hebridách, Čertova věž v americkém Wyomingu, Panská skála u Kamenického Šenova) a v porovnání s nimi jsou spíše "varhánkami", rozšiřují skupinu geologických zajímavostí Slavkovského lesa o nový jev.

Přírodní památka se nachází 7 km od Bečova nad Teplou vlevo od silnice Hlinky - Přílezy, v severozápadním svahu vrchu o nadmořské výšce 747 m (na druhe straně silnice je 817 metrů vysoký vrch Hůrka). Přístupovou cestu k lomu dnes snadno poznáme podle závory, která je v současnosti jedinou obranou proti zavážení lomu odpadky.

Zvláště chráněné území patří rozlohově mezi ta menší (rozloha 0,7 hektaru) a bylo zřízeno Správou CHKO Slavkovský les dne 26. 3. 1997.

Přírodní památka MOUČNÉ PYTLE

I toto zvláště chráněné území bylo zřízeno k ochraně geologického a geomorfologického jevu - skupiny skalních vý-

chozů s blokovou odlučností žuly. Při troše fantazie rozpraskané žulové věže opravdu připomínají navršené pytle a nelze se ani divit lidovým pověstem, podle nichž se jedná o zkamenělý naložený vůz lakomého mlynáře. (Znalcům Arniky jistě není třeba připomínat, že na jejích stránkách o Moučných pytlích psali již v roce 1982 PhDr. S. Burachovič a ing. S. Wieser.)

Přírodní památku nalezneme při zeleně značené turistické cestě v lesním komplexu mezi Horním Slavkovem a Karlovými Vary, asi 2,5 kilometru jižně od Doubí u Karlových Varů. Zvláště chráněné území o výměře 0,6 hektaru zahrnuje vrcholové partie a svahy Jeleního vrchu. Ochranu území vyhlásila Správa CHKO Slavkovský les dne 26. 3. 1997.

Přírodní rezervace LAZUROVÝ VRCH

Přírodní rezervace byla zřízena na skalnatém severním a severovýchodním úbočí Lazurového vrchu (651 metrů nad mořem) k ochraně suťových lesů (okruh asociace Mercuriali - Fraxinetum) s vysokým zastoupením lípy velkolisté a javoru.

Přestože celé území bylo v minulosti značně ovlivněno lidskou činností (stavba středověkého hrádku, důlní činnost, likvidace původních lesních porostů), zásahy nevedly k trvalé destrukci stanoviště. Po přibližně 400 letech přirozeného vývoje se zde opět vytvořilo společenstvo suťového lesa. Lokalita je ukázkou útočiště (refugia) skalních a na sutě vázaných druhů pronikajících systémem kaňonovitých údolí do lesnaté krajiny (která byla pro ně původně neprostupná) a druhů vytlačených z náhorních stanovišť do údolí. Z území uvádí Nevečeřal (1996) 124 druhy rostlin. I když zde nebyl zjištěn žádný zvláště chráněný rostlinný druh, území představuje významné centrum druhové pestrosti (skalní a teplomilná květena, původní lesní druhy včetně jedle bělokoré).

Dalším z důvodů vyhlášení přírodní rezervace je i ochrana významných západočeských netopýřích zimovišť ve štolách po těžbě krystalického vápence (zaznamenány zde byly např. druhy netopýr Brandtův, netopýr vousatý, netopýr černý, netopýr severní a netopýr velký).

Vzhledem k tomu, že dosud nebyl proveden podrobný zoologický průzkum území, nelze vyloučit ani výskyt dalších ochranářsky zajímavých či významných druhů (měkkýši, drobní savci).

Přírodní rezervace leží přibližně 5 kilometrů jihovýchodně od Mariánských Lázní, nedaleko od soutoku Kosího a Jilmového potoka. Její výměra je 23 hektarů; ochrana byla Správou CHKO Slavkovský les vyhlášena dne 3. 4. 1997.

Přírodní rezervace PODHORNÍ VRCH

Ochrana území je zaměřena jak na geologické a geomorfologické jevy, tak i na rostlinná společenstva. Podhorní vrch je třetihorní složená sopka (stratovulkán) charakterizovaná zpočátku klidnými lávovými výlevy čediče (olivinický nefelinit), později i explozemi. Patří mezi nejlépe zachované stratovulkány Českého masivu, je známý mineralogickými zajímavostmi a erozními jevy (kamenné moře, mrazový srub). Mohutnost přívodního aparátu lávy a velký rozsah sutí svědčí o původně daleko rozsáhlejším vulkánu (Cajz, 1992).

Kromě geologických a geomorfologických jevů je Podhorní vrch i významnou botanickou lokalitou s výskytem květnatých bučin (*Dentario enneaphylli - Fagetum*), vrcholových suťových lesů (*Aceri - Tilietum*), suťových lesů na úpatí (*Mercuriali - Fraxinetum*), stínomilné štěrbinové vegetace (*Hypno - Polypodietum*) a skalní mechové vegetace (*Rhacomitrio - Andreaeetum petrophile*). Nevečeřal (1995) z území udává výskyt 282 rostlinných druhů.

Přírodní rezervace leží přibližně 4 kilo-

metry východně od Mariánských Lázní. zahrnuje nejvyšší bod Tepelské vrchoviny se dvěma vrcholy - Velkou (847 metrů nad mořem) i "vyhlídkovou" Malou Podhorou (846 metrů nad mořem) a při-lehlé svahy. Výměra zvláště chráněného území je 32 hektary; ochrana byla Správou CHKO Slavkovský les vyhlášena dne 29. 4. 1997.

Citovaná literatura:

Burachovič, S. a Wieser, S. (1982): Moučné pytle. - Arnika 3/23/: str. 117.

Cajz, V. (1992): Vulkanologie Podhorního vrchu (západní če-chy). - Časopis pro mineralogii a geologii, roč. 37, č. 1/1992: 63 - 64.

Nevečeřal, P. (1995): Navrhovaná přírodní rezervace Podhorní vrch - přehled zjištěných druhů rostlin (literární rešerše). - 7 s., nepublik. rukopis (depon in: Správa CHKO Slavkovský les).

Nevečeřal, P. (1996): Lazurový vrch u Michalových Hor. - Erica, Plzeň, 5: 39 - 43.

Rubín, J. a kolektiv (1986): Atlas skalních, zemních a půdních tvarů. - Academia Praha, 388 s.

N Á Z O R Y...

Ing. Miroslav Vaniš,
hlavní inženýr LČR, st. p., LZ Kladská

POZNATKY ZE SLUŽEBNÍ CESTY

Ve dnech 22. 6. - 24. 6. 1997 byla uskutečněna služební cesta pracovníků LČR - LZ Kladská do Národního parku Šumava, premonstrátských lesů v Rakousku a Novohradských hor. Této exkurze se zúčastnilo 30 provozních pracovníků LZ Kladská a zástupce CHKO Slavkovský les. Nejvíce byl personál zvědavý na stav kůrovce ve střední části Šumavy - na Modravsku, které je opředeno díky sdělovacím prostředkům a různým protichůdným prohlášením v tisku, ochranářů, redaktorů a pracovníků Národního parku Šumava nejasnostmi. Hlavně kolují dohady, odkud a proč se kůrovec takto rozšířil. Naše cesta na Modravu směřovala přes Prášily a Srní. Zastávka v Antýglu u řeky Vydry každého velice příjemně naladila.

Co jsme viděli dále? Od Modravy na Mokrůvku, Černou horu, údolí Březníku a další lokality nám všem vyrazily dech a předčily naše nejčernější představy.

Plocha lesů cca 3 - 4 tisíce ha je v současné době téměř suchá a jsou vidět pouze ostrůvky zelených stromů, které kůrovec přemůže v letošním roce. V plné nahotě se zde ukázala naivní představa ochránců přírody, že si původní smrkové porosty proti kůrovci pomohou samy. Zásadní omyl je však v tom, že na střední Šumavě nejsou původní smrkové porosty nebo jen velmi málo, ale díky obrovské polomové a následně kůrovcové kalamitě, jak ji popisuje Klosterman ve své knize "Ze světa lesních samot", byl při likvidaci obrovských holin používán sadební materiál z celých Čech a tím i různé provenience. Naprosto nepochopitelné se dnes jeví zařazení 17 tisíc ha lesa do I. zóny NP odstupňované ochrany přírody, kde byla zakázána nejen veškerá těžba, ale i ochrana proti kůrovci. I současný stav, kdy I. zóna 8 tisíc ha má chránit Šumavské slatě a je zde zastavena jakákoliv činnost, v tomto rozsahu velice kůrovci nahrává. Je velice pravděpodobné za stavu, který dnes na Šumavě je, že budou veškeré dospělé smrkové porosty v I. zóně NP kůrovcem zlikvidovány.

Otřesný pohled je i na porosty ve II. zóně, kde je povolena těžební činnost a ochrana lesa. V porostech jsou staré souše (od roku 1994), nové souše a čerstvě napadené zelené stromy. U vytěženého a soustředěného dříví na skládkách je vidět, že se jedná o naprosto zdravé dřevo bez hnilob. Tím více se jeví jako naprosto nehospodárné ponechat "staré souše" v porostech. Jednoduchým propočtem lze zjistit, že zde došlo ke škodě za stamiliony korun. V současné době je toto dřevo již stářím znehodnocené a v brzké době, to je za 2 - 3 roky, bude velkým nebezpečím pro pracovníky při zalesňování těchto porostů i pro všechny další návštěvníky (souše se po šesti letech začínají rozpadat). Argumenty, že tyto souše jako mateřský porost chrání podrost, jsou scestné. Tyto staré souše jsou nadopované kyselými dešti, nic nechrání a podrost budou dlouhodobě ničit. Souše v ničem neplní funkce zeleného lesa. Naprosto nezávidím tamnímu lesnímu personálu. Pracovat dlouhodobě v takových podmínkách je velice náročné nejen po fyzické stránce, ale hlavně na psychiku.

Kůrovce lze likvidovat pouze čistou prací a být vždy o krok před ním. Na Šumavě, kde jsou daleko za kůrovcem a musí dnes těžit obrovské množství kůrovcového dřeva, se stará osvědčená zásada velice těžko dodržuje. Zajímavé je, že všichni, co se prosazováním názorů na kůrovce v minulosti na dnešním stavu výrazně podepsali, dnešní stav kritizují. Významným faktorem, který oslabuje samoregulační schopnost šumavských lesů, je nepříznivá prostorová a věková struktura lesů. Tyto jednovrstevné porosty jsou pro výskyt kůrovce optimální. O nepříznivé druhové skladbě nelze hovořit, protože je dána osmým lesním vegetačním stupněm, kde jsou téměř čisté smrčiny.

Každému, kdo dává za příklad Bavorský národní park, doporučuji, aby se na něj jel podívat, a to nikoliv z bavorské strany, kde jsou díky konfiguraci terénu jiné vegetační stupně, ale z české strany od Černé hory. Na náhorní plošině jsou smrkové monokultury, kde je již dlouhodobě německou stranou nezpracováván kůrovec. Porosty jsou téměř kůrovcem zlikvidovány a každý sám uvidí na vlastní oči, odkud se také ve smrkových monokulturách Modravy kůrovec namnožil.

Byl bych velice nerad, aby se naplnilo, že zřízením NP Šumava v roce 1991 došlo k likvidaci celé střední části Šumavy. Odhodlání všech lesníků Slavkovského lesa je nedopustit u nás něco podobného.

Balzámem pro oči i pro uklidnění rozjitřené duše byla naše návštěva premonstrátských lesů ve Schlaglu v Rakousku a příkladných objektů v Novohradských horách. Zde je rozdílným způsobem uplatňován přírodě blízký způsob hospodaření. O těchto lesnických lahůdkách a ukázkovém stavu v hospodaření snad někdy příště.

Josef Brtek

POVÁLEČNÁ POHLEDNICE KARLOVÝCH VARŮ

Na připojeném reprodukovaném obrázku můžeme vidět pravděpodobně jednu z prvních poválečných pohlednic Karlových Varů. Jako u jiných míst v pohraničí, také v horním Poohří řešili po 2. světové válce nejrůznější čeští vydavatelé, velcí i drobní, přechodnou situaci, kdy nabídka neodpovídala poptávce, trojím způsobem: buď nechali v prodeji dosavadní pohlednice, vydané do roku 1945, a maximálně z nich odstranili německé popisky (místní názvy či názvy jako Sudetská župa, náměstí Adolfa Hitlera a Konráda Henleina, atp.), nebo podle původních negativů zkonfiskovaných německých fotoateliérů vydávali pohlednice vlastní (s českým textem, mnohdy však díky poválečnému nedostatku kvalitního materiálu i tiskařského zařízení v horší kvalitě - vzpomeňme jen počáteční produkci vydavatelství Orbis ještě v 50. letech), případně se snažili příležitostně podpořit i původní českou tvorbu fotografů a výtvarných umělců, vzniklou již po válce (známe např. Bohumilem Bellem, národním správcem v Habartově a referentem Okresní správní komise v Sokolově, vydanou pohlednici Chlumu sv. Maří, albu z roku 1945 od

malíře židovského původu a osvobozeného koncentráčníka Davida Friedmanna, jehož dílo je dnes zastoupeno i v USA).

Mezi ty třetí patří i zde reprodukovaná pohlednice Karlových Varů, která vznikla přetiskem původní, nepochybně větší, perokresby (graf. listu ?). Vlevo dole je dílo opatřeno popiskou: "K. Vary - Ze Zámeckého vrchu". Vpravo dole se pak nachází signatura a vročení: "Franta Malý 1945". Pohlednice samotná, adresovaná do Rumburku, ovšem nese odesílací razítko karlovarské pošty ze 13. 5. 1952 - tehdy patrně ještě byla v prodeji (za předpokladu, že odesílatelka nepoužila pohlednici ze starších zásob, jako se to občas některým z nás stává).

Kdy asi pohlednice vznikla? Zcela jistě ve výše uvedenými letopočty limitovaném časovém rozmezí. K upřesnění doby jejího vydání by nám snad mohl posloužit následující fakt: na zadní straně pohlednice nahoře je - kromě názvu Karlových Varů - vytištěn trojjazyčný text (česky, anglicky a francouzsky): "Třída zámeckého (s malým "Z") pramene". Teprve dole je (snad dodatečně, po r. 1948?) natištěna ruská popiska psaná azbukou: "Ulica u zamkovogo istočnika". Popiska v německém jazyce tu pak schází vůbec (nedivme se, zvěrstva druhé světové války měli současníci ještě příliš čerstvě v paměti, než aby se je některý nezodpovědný politik či žurnalista opovážil zpochybňovat, a i ve školách se tehdy slovo "Němec" učili žáci psát s malým "n"). Zdá se tedy, že pohlednice mohla být vydána možná již mezi lety 1945 - 1948 a snad později, nejméně mezi lety 1948 - 1952 mohla být natištěna popiska v ruštině, azbukou. Vzadu nahoře najdeme na pohlednici též stručnou, nicméně důležitou základní informaci o autorovi: "Franta Malý pinx" (* 1900 Rosice n./L.)". Tohoto dnes již opomíjeného výtvarného umělce bychom v novodobé uměnovědné lexikální literatuře již marně hledali, neuvádí ho nejnověji už ani Nová encyklopedie českého výtvarného umění, sv. 1 (A - M), Academia, Praha 1995. Základní údaje o něm nám však přináší dnes již klasický, stále značně spolehlivý "Nový slovník československých výtvarných umělců" od dra. Prokopa Tomana (nejnověji reprint 4. vydání, Výtvarné centrum Chagall, Ostrava 1993). Zde se můžeme dočíst, že Franta Malý se občanským jménem jmenoval František Hájek - Hnězdínský a narodil se v Rosicích nad Labem 2. září 1900. V Tomanově době, tj. za 1. Československé republiky, žil v Praze na Smíchově a tvořil jak "malíř - krajinář i figuralista". Byl žákem profesora Vlaha Bukovace (4. 7. 1855 Cavtal u Dubrovníku - 22. 4. 1922 Praha), který od r. 1903 vyučoval na pražské akademii. Kromě výtvarného umění se Hájek-Malý věnoval také psaní beletrie. Prokop Toman uvádí také některé z jeho výtvarných děl: "Vzkříšení dcery Jairovy", "Narození Páně", "Mlhy na Sázavě", cykly "Vysoké Tatry" a "Šumava", jakož i portréty a karikatury.

Půlstoletí stará černobílá pohlednice má rozměry 150 x 105 mm a dnes se jeden její exemplář nachází v majetku autora článku. Umělec nám na ní vhodně zvoleným úhlem pohledu zachytil téměř všechny dominanty centra lázeňského města: Zámeckou věž, pavilon zámeckého pramene, věže barokního kostela sv. Maří Magdaleny, v pozadí pak i hotel Imperial.

Je-li nám známo alespoň něco málo o autorovi výtvarné předlohy pohlednice, pak o jejím vydavateli bohužel nevíme vůbec nic - zůstal skryt v anonymitě, což je jistě škoda.

ing. Stanislav Wieser

ÚZEMNÍ PLÁN KARLOVÝCH VARŮ

Toto město nikdy netrpělo nedostatkem územního plánování. Přejděme historii, která je zároveň poučením, že plány a realizace bývají v rozdílných rovinách, přičemž realizace by se ani přeneseně neměla nazývat rovinou. Za zmínku stojí, že v době vzniku CHKO Slavkovský les v roce 1974 měly Karlovy Vary své urbanistické středisko. V době mého vstupu do státní správy v roce 1992 měly na Úřadě města útvar hlavního architekta. Ten se později spojil se stavebním úřadem do odboru hlavního architekta, který v roce 1995 zpracoval zadání nového územního plánu města. V témže roce projednaný koncept je nyní u zpracovatele, tj. Institutu regionálního a územního plánování, s. r. o. Karlovy Vary, po projednání připomínek k návrhu. Státní správa a občané si rozhodně nemohou stěžovat na nedostatek informací o tomto plánu. Smyslem mého článku není komentování průběhu příslušných jednání, ani výčet všech vlivů ÚNP Karlových Varů na území CHKO Slavkovský les. Chci se zmínit o uplatnění jednoho aktuálního fenoménu, který byl nazván restituční urbanismus.

Zájmem ochrany přírodního zázemí lázeňského města byla především redukce ploch pro zástavbu v městské části Doubí, která se podle zadání dotýkala nadregionálního biocentra údolí Ohře v okolí Svatošských skal. Bylo obtížně dosaženo kompromisu, který se jevil jako úspěšný vzhledem k nerozptylování další expanze zástavby jižně od města, tj. do CHKO Slavkovský les. V připomínkách k zadání, potom ke konceptu, nyní k návrhu a jistě stále dál se domáhají restituenti zemědělské půdy a její překupníci zhodnocení této půdy na stavební parcely. Vymezení zástavby v Doubí se dostalo až do návrhu. Ale nově se probojovala do návrhu zástavba Na krachu, navazující na Hůrky. Obě měly své urbanistické studie v předstihu před jinými lokalitami, které zoufale čekají na svoji urbanistickou kultivaci. Nic proti dobré přípravě stavby.

Snímek ukazuje z ptačí perspektivy nad svým středem zahájenou výstavbu rodinných domů v jihozápadním cípu lokality Doubí. Nejprve se začínají zastavovat nejvzdálenější parcely na výšině. Někdy by mělo dojít k výstavbě penzionu pro důchodce a nájemních domů v dolní části. Pás luk mezi zástavbou a lesnatým svahem údolí Ohře je ještě reminiscencí na pole doubského statku. Je distancí mezi zástavbou a nejcennějším přírodním zázemím, které ve svém okolí město má. Takto jej respektuje návrh územního plánu. Takto definovanou plochu zeleně přiděluje Pozemkový fond ČR jako "náhradní restituce zemědělské půdy" po parcelách odpovídajících svou velikostí výstavbě chat nebo rodinných domů. Vedle účelové komunikace jsem zjistil parcelu vyhovující pro stavbu vrátnice.

(Poznámka redakce: Během přípravy Arniky č. 45 byl již územní plán města Karlových Varů schválen zastupitelstvem města.)

NA NÁSLEDUJÍCÍ STRANĚ:

Letecký pohled od Tašovic k Doubí - místní části Karlových Varů (*foto Wieser*) a mapka oblasti

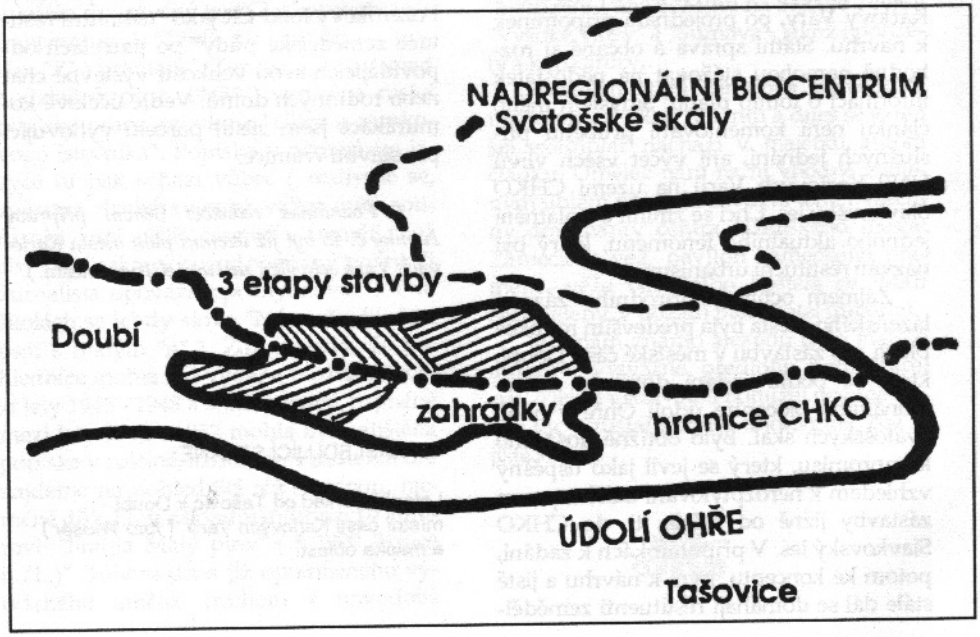
NADREGIONÁLNÍ BIOCENTRUM
Svatošské skály
3 etapy stavby
Doubí
zahrádky
hranice CHKO
ÚDOLÍ OHŘE
Tašovice

Ing. Zdeněk Němec

JALOVEC OBECNÝ VE SLAVKOVSKÉM LESE

Mezi původní dřeviny CHKO Slavkovský les patří též jalovec obecný (*Juniperus communis L.*).

Jalovec obecný je možné stručně charakterizovat jako keř nebo menší strom, který vytváří kuželovitou nebo nepravidelnou korunu. Jehlice bývají uspořádány v trojčetných přeslenech a zpravidla jsou ostře zašpičatělé, šedozelené nebo tmavě zelené. Samčí šištice dosahují délky 4 - 5 mm a bývají žlutavé. Plody se vyvíjejí dva roky.

Jalovec obecný je dřevinou pionýrskou; roste především na skalách a na mělkých půdách, na živiny je velmi nenáročný, ale je vysoce světlomilný. V důsledku své světlomilnosti dokáže jalovec růst pouze v řídkých porostech jako dřevina vtroušená (bory, doubravy na skalnatých stanovištích).

Jalovec vytváří velmi vonné dřevo, které se v minulosti využívalo v řezbářství při výrobě dýmek, holí a též v domácnostech při uzení masa. Plody jalovce (jalovčinky) bývaly v minulosti využívány při výrobě ginu, borovičky a jalovcové kořalky. V současnosti, když se jalovec stal vzácnou dřevinou, je jeho využití jen nepatrné.

S jalovcem se v současnosti můžeme setkat především v centrální části Slavkovského lesa, a to na skalách v okolí Bečova nad Teplou; menší populace jalovce se zachovala v NPP Křížky, kde jalovec roste na hadci a vytváří jen velmi malé rostliny (nanismy). Vzácně se jalovec vyskytuje v borech v okolí Křížků; jedna starší rostlina jalovce se zachovala na vrcholku Lazurového vrchu a starý jedinec jalovce se vyskytuje též v Bečově nad Teplou na skále pod hradem.

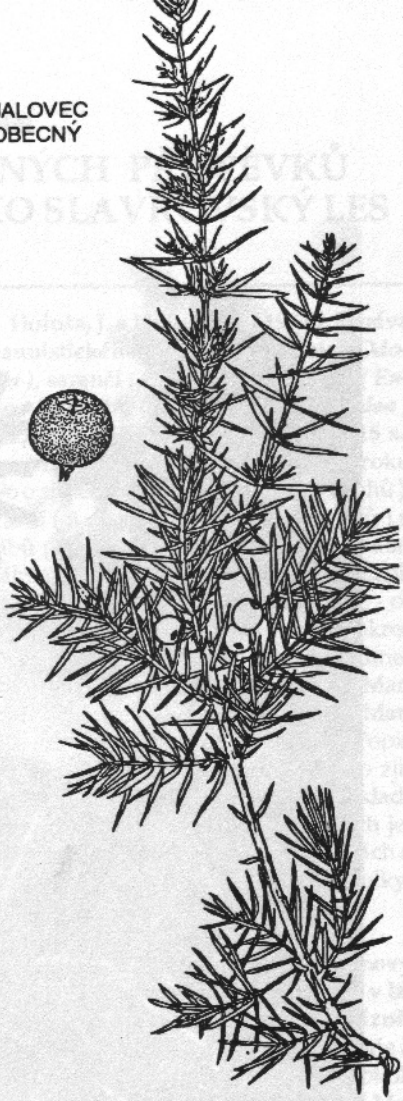

Je možné předpokládat, že jalovec se v minulosti vyskytoval ve Slavkovském lese poněkud hojněji; v hustých monokulturách smrku, borovice a dalších dřevin nemohl vysoce světlomilný jalovec obstát.

Jalovec obecný je zajímavou dřevinou Slavkovského lesa, která vyžaduje ochranu, aby se mohla zachovat i pro příští generace.

PRHA ARNIKA

RNDr. Jiří Bytel

ANOTACE NEPUBLIKOVANÝCH PŘÍSPĚVKŮ K POZNÁNÍ PŘÍRODY CHKO SLAVKOVSKÝ LES

(6.)

Zveřejňujeme šesté pokračování přehledu prací vztahujících se k území CHKO Slavkovský les, o jejichž publikaci nemáme informace a tedy předpokládáme, že publikovány dosud nebyly. V připravovaných pokračováních nabízíme všem zájemcům možnost připomenout své nepublikované práce (týká se i materiálů z let dávno minulých), včetně studentských.

Poznámka: Pokud není uvedeno jinak, zmíněné práce jsou k dispozici v knihovně Správy CHKO Slavkovský les v Mariánských Lázních.

✦

Bouše, P. (1981): Nové nálezy minerálů na území CHKO Slavkovský les. - 5 s., nepublikovaný rukopis. Údaje o nálezech minerálů v letech 1980 - 1981 (lokality v katastrálních územích Horní Slavkov, Krásno nad Teplou - okres Sokolov; Výškov u Chodové Plané - okres Tachov ; Lázně Kynžvart - okres Cheb).

✦

Hartvich, P. (1997): Biologické hodnocení vlivu výstavby navrhované malé vodní elektrárny (MVE - V. Netolický) na toku Stoka v k. ú. města Loket. - 7 s., nepublikovaný rukopis. Základní údaje o lokalitě (katastrální území Loket - okres Sokolov), hydrologické údaje, ekologicko-morfologická charakteristika toku, rybářské obhospodařování, výsledky průzkumu z července 1997 (měření průtoku, parametry kvality vody, bezobratlí, ryby), biotechnická doporučení pro výstavbu elektrárny. Mapa se situačním zákresem, fotodokumentace.

Holuša, J. a Holuša, O. (1997): Zpráva z faunistického průzkumu vážek (*Odonata*), sarančí (*Caelifera*), kobylek (*Ensifera*) a švábů (*Dictyoptera: Blattodea*) na území CHKO Slavkovský les. - 16 s., nepublikovaný rukopis. Údaje z roku 1996 o zjištěných druzích vážek (25 druhů), sarančí (5 druhů), kobylek (12 druhů) a švábů (2 druhy) na 20 lokalitách (katastrální území Louka u Mariánských Lázní, Krásno nad Teplou, Vranov u Rovné - okres Sokolov; Bečov nad Teplou - okres Karlovy Vary; Mariánské Lázně, Prameny, Lázně Kynžvart, Mnichov u Mar. Lázní, Ovesné Kladruby, Rájov u Mar. Lázní, Závišín, Sítiny - okres Cheb). Popis území, charakteristika lokalit, údaje o zjištěných druzích (oblast rozšíření, základní ekologické nároky, počty zjištěných jedinců, zhodnocení výskytu na lokalitách a na území CHKO), 2 přehledové tabulky. Literatura.

✦

Horáček, J. (1997): Koncepce obnovy památných míst a zaniklých vyhlídek v lázeňských lesích města Mariánské Lázně. - 13 s., nepublikovaný rukopis. Historie a stávající stav 13 významných míst v okolí Mariánských Lázní (katastrální území Mariánské Lázně - okres Cheb), návrhy na zpřístupnění, popř. obnovu, včetně instalace informačních panelů. Mapa se zákresem, 7 obrázků (z pol. 19. století).

✦

Kotlaba, F. (1995): Houby zaznamenané v oblasti Slavkovského (Císařského) lesa. - 12 s., nepublikovaný rukopis. Soupisy hub (makromycet) z období 1963

Hadce Slavkovského lesa (Křížky)

- 1994 z lokalit v okolí Lázní Kynžvartu (vč. oblasti Lesného a zámeckého parku), Mariánských Lázní, Velké Hleďsebe, Pramenů (včetně území NPR Kladské rašeliny, NPR Pluhův bor, PR Smraďoch, PR Vlček), Úbočí, Lazů - vše okres Cheb; Krásna - o. Sokolov; Bečova, Hlinek - o. Karlovy Vary; Výškovic, Pístova - o. Tachov. Poznámky k některým druhům.

✦

Melichar, V. (1996): Předběžná zpráva z botanického průzkumu zájmového území Golf Karlovy Vary - úprava směrem na východ. - 3 s., nepublikovaný rukopis. Charakteristika částí území (katastrální území Olšová Vrata - okres Karlovy Vary), přehled lokalit výskytu zvláště chráněných rostlin. Mapa.

✦

Melichar, V. (1996): Floristický průzkum území uvažovaném pro rozšíření golfového hřiště Olšová vrata - 18. s., nepublikovaný rukopis. Vymezení a charakteristika lokality (katastrální území Olšová Vrata - okres Karlovy Vary), seznam zjištěných rostlin (151 taxon - u zvláště chráněných a vzácných druhů komentář), přehled vegetačních mapovacích jednotek, fytocenologické snímky (celkem 10 snímků - 8 z července 1996 z řešeného území, 2 bez uvedení data z okolí osady Olšová Vrata), zonace území podle přírodní hodnoty (4 zóny). Mapy (výskyt zvláště chráněných rostlin, vegetační jednotky, zonace), fotodokumentace (šikmý letecký snímek).

✦

Melichar, V. (1997): Posouzení záměru vyhloubení malé vodní nádrže pod Lazurovou horou. - 1 s., nepublikovaný

rukopis. Botanické zhodnocení lokality (katastrální území Výškov u Chodové Plané - okres Tachov), konkrétní doporučení pro realizaci akce.

✦

Novák, L. a kol. (1996): Dlouhá stoka - studie. - 27 s., nepublikovaný rukopis (Povodí Ohře, a. s., Karlovy Vary, oddělení projekce). Základní údaje o Dlouhé stoce (katastrální území Mariánské Lázně, Prameny - okres Cheb; Nová Ves u Sokolova, Krásno nad Teplou - okres Sokolov) v úseku Kladský rybník - Krásno (polohopis, hydrologické poměry, historie), současný stav, popis objektů a významných úseků, návrhy oprav a obnovy (koryto, objekty na toku, břehové porosty, odběry vody, průsaky). Mapa povodí v měřítku 1 : 10 000 (včetně nově navržených nádrží z let 1905 a 1996), fotodokumentace.

(Pozn.: Výtisk uložený na Správě CHKO Slavkovský les je bez fotodokumentace.)

✦

Ondráková, L. (1997): Šíření neofytů podél vodních toků. - 54 s., nepublikovaný rukopis - Bakalářská práce (Univerzita Palackého Olomouc, přírodovědecká fakulta, katedra ekologie). Charakteristika oboru invazivní ekologie, klasifikace rostlinných invazních druhů, invazní proces, hlavní mechanismy šíření + invazní vlny, úloha řek jako transportního faktoru. Příklady invazních druhů - bolševník velkolepý, křídlatka japonská, netýkavka žláznatá (charakteristika druhu, morfologie, rozšíření ve světě a v České republice, osídlované biotopy, způsob rozmnožování, produkce + klíčivost + způsoby šíření semen, invazibilita, toxicita, produkce biomasy, prostorová struktura společenstva, životní cyklus, hybridy, regenerace); tabulky, grafy a obrázky v textu; přílohy (mapy šíření druhů). Literatura.

RECENZE

Josef Brtek

KNIHA OSOBNOSTÍ SOKOLOVSKA

Mezi několika tituly regionální literatury, vydané na Sokolovsku v 90. letech, nepochybně zaslouží pozornost publikace zástupce ředitele sokolovského gymnázia Vladimíra Prokopa mladšího, která vyšla na jaře 1997.

Jmenuje se "200 osobností Sokolovska" a snaží se podchytit základní informace o životě a díle humanitně zaměřených osobností, spjatých s tímto okresem, a to od renesance až po současnost.

Úvodem autor nastiňuje čtenáři metodu a měřítka, která při tvorbě knihy použil, dále pak následuje abecední přehled významných, humanitně orientovaných osobností, ve kterém spočívá těžiště celé práce. A pročítat si alespoň stručná hesla, nastiňující osudy lidí, kteří Sokolovsko obývali před námi nebo dosud žijí a tvoří mezi námi, je vskutku zajímavé - čtenář si více uvědomí, že Sokolovsko zdaleka není jenom kraj zpustošený uhelnou těžbou, ale také krajina, v níž se pohybovali a pohybují významní lidé, malíři, sochaři, kameníci, architekti, stavitelé, hudebníci, spisovatelé, regionalisté atd., kteří usilovali o povznesení života k vyšší kvalitě poctivým zvládnutím svého řemesla, své kulturní či osvětové práce, a kteří v řadě případů v bolestně zraňované krajině Sokolovska zanechali svou stopu, dosud patrnou. Hesla knihy umožňují čtenáři uvědomit si, že i nevelká města jako Kraslice, Chodov, Loket, Sokolov, Kynšperk, Horní Slavkov a jiná, jakož i četné obce, mnohdy i zaniklé (týká se i Slavkovského lesa!)

vydaly ze svého středu řadu zajímavých, regionálně i nadregionálně významných tvůrců, kteří se uplatnili v řadě humanitních disciplin. Zdůraznění kulturní tradice Němců i Čechů na Sokolovsku i její kontinuity je hlavním kladem, jímž kniha navzdory některým faktografickým nepřesnostem textu především oplývá. V závěru této pro zájemce o minulost i přítomnost oblasti užitečné příručky pak čtenář najde jak jmenný přehled osobností, tak i odkazy na základní literaturu k tématu.

Dobrá prodávanost knihy svědčí o poptávce na trhu, kterou titul - zatím jediný svého druhu v regionu v českém jazyce - uspokojil. Případní zájemci si mohou titul objednat na dobírku na sekretariátu gymnázia, Husova ul., 356 01 Sokolov.

Josef Brtek

POVĚSTI Z OKOLÍ HORNÍHO SLAVKOVA

Převzato z publikace Okresního muzea v Sokolově: Josef Brtek "Pověsti Svobodného královského horního města Horní Slavkov a jeho okolí" (1994).

Krajina, do níž je Horní Slavkov zasazen, je pestrá a mnohotvárná. Zatímco historické jádro města je vtěsnáno do nešírokých údolí při Slavkovském potoce, nově přistavěná sídliště se již rozkládají na náhorních plošinách nad těmito údolími. Náhorní plošinu od západu lemuje hradba kopců, porostlých souvislým pásmem lesů. Nejvyšším z nich je Krudum, o němž tu již byla řeč. Jak nám ukazuje staré vyobrazení, ještě roku 1815 byly východní svahy Krudumu pokryté lesem jen částečně a úpatí bylo zcela odlesněno. V lesích východně pod Krudumem jsou dodnes zachovány pozůstatky velké rybniční soustavy, vybudované ve středověku k báňským účelům. Ze stejného důvodu tu vznikl také báňský vodní kanál, zvaný Puškařovská strouha (nebo stoka) - také on je v terénu dosud patrný.

Severní okolí Horního Slavkova až ke zbytkům vesnice Bošířany a k chatové osadě, vystavěné na základech zbořené vesnice Kfely, tvoří rozlehlá pohorská pole a pastviny. Zajímavou památku, jež v těchto místech dosud přetrvala, tu představuje rekonstrukce středověkého slavkovského popraviště. Vznikla z iniciativy zdejšího pedagoga a vlastivědného badatele Rudolfa Prosche v roce 1936. Popraviště má kruhový půdorys a je tvořeno obvodovou zdí a třemi sloupy z lomového kamene. Nad vchod zdejší Němci roku 1936 umístili žulovou kopii městského znaku z roku 1598, jehož mramorový originál dnes uchovává sokolovské muzeum. Erb je opatřen latinským a německým nápisem a na popraviště byl osazen omylem - originál pocházel z renesanční zvonice u kostela svatého Jiří. Jeden až dva kilometry severně od popraviště se až k hlubokému kaňonu Ohře , jejíž tok si probil cestu žulovým masivem mezi Loktem a Karlovými Vary, táhne rozsáhlé pohoří Kozí hřbety s hlubokými lesy Studánkou, Tančírnou a Vřesovištěm. Právě posledně zmíněný les vešel i do zdejších pověstí.

Na odlesněné náhorní plošině východně od města pak najdeme ves Ležnici a osadu Ležničku, obě s posledními zbytky

lidové architektury. V Ležnici kromě návesní kapličky sv. Jana Nepomuckého z roku 1799 stojí za pozornost především obytné stavení statku č. 16 (dnes hornoslavkovské č. p. 811) s hrázděným a bedněným patrem a štíty, s prostorným, na šest sloupků sklenutým chlévem a se štukovým kvadrilobem ve stropu přízemní světnice. V Ležničce nás zase upoutá letopočet 1798 v nadpraží nevelkého stavení, jež kdysi bývalo buď chalupou nebo výměnkem.

Jižním směrem se v krajině mezi Horním Slavkovem a Krásnem nachází mrtvý, tisíckrát překopaný pruh země, kdysi požehnaný cínonosný prostor, který založil krátké bohatství a dlouhý věhlas obou báňských měst. Generace havířů i těžařů se tu vystřídaly, aby vytrvale pokoušely štěstí na mocných rudných žilách, nazvaných Hubský a Schnödův peň. Dodnes tu jejich snažení dokládají nesčetné odvaly, překopy, rozsáhlé pinky a zavalená ústí štol, jejichž klikaté chodby, temné, opuštěné a plné spodních vod, křížem krážem hluboce podbíhají zdejší terén. Jen těžko si dnes vybavíme množství šachet a náleznych jam, množství rumpálů, vrátků, žentourů, stoup a vodotěžných strojů, všechna těžební a zpracovatelská zařízení, jež se tu vyskytovala, a pracovní ruch, který tu panoval. Dobývání cínu i stříbra jsou již uzavřenými kapitolami. Dnes tu vítr cuchá žlutou trávu a prastarý kamenný kříž ve stínu šípkového keře, zhotovený bůhvíkdy, bůhvíkým a bůhvíproč, nám připomíná neúprosnou pomíjivost věků.

Pestrá a proměnlivá je krajina Hornoslavkovska. Staletá lidová tradice nám v ní zanechala třpytivé korálky pověstí, zakutálené do všech světových stran.

Rozběhly se po okolí prastarého báňského města, by nám svým sdělením ozvláštnily zdánlivou všednost a nezajímavost všech těch polí, lesů a kopců. Nacházíme je v lesním příšeří, v zarostlých základech dávných zbořenišť, u zavalených jícnů štol. Naslouchame jejich tiché řeči, která nás učí lépe pochopit tento kraj, náš domov. Zde jsou:

22) GREISELIOVA ZPRÁVA O PERMONOVI

V roce 1670 vyslal císař a král Leopold I. na inspekční cestu po báňských městech království Českého nejvyššího mincmistra hraběte Paara a s ním učeného lékaře Jana Jiřího Greisela z Greiselu, aby na místě prozkoumali pravý stav věcí a podali o nich svému vladaři písemnou zprávu. Doktor Greisel - latinsky Greiselius - o svých poznatcích sepsal latinské pojednání. Při návštěvě Horního Slavkova se setkal s mezi zdejšími havíři hluboce zakořeněnou vírou v permona, všemocného důlního ducha a bájného vládce podzemních hlubin. Ve svém díle jej nazval "rudným démonem" a napsal o něm:

"Havíři vyprávějí, že v nitru země žije jistý rudný démon (*daemon metallicus*), který se zjevuje velmi často a v rozličných podobách, hned oděný jako horník nebo hutník, hned jako důlní přísežný nebo jako mnich s velkým kahanem, hned v podobě myši, psa a různých jiných zvířat. Čas od času je ho též slyšet poskakovat, tancovat, pískat na flétnu a provozovat tisíc jiných věcí, havíři to mají za zlé znamení a snaží se ihned vyvarovat všeho hluku, výkřiků, všech výstředností a nepřístojností.

Tu já, planoucí touhou spatřiti ho, jsem začal v jámě silně pískat na prsty. Horníci mne okamžitě začali prosit, ať proboha upustím od takovéto činnosti, ba i hrozili, že jestli neuposlechnu, umlčí mne nikoliv slovy, ale ranami, a nakonec bych byl záhy zůstal bez průvodců.

Když jsem se ptal, proč permon mlčí, dostal jsem odpověď, že tento duch na pískání obvykle okamžitě odpovídal skoky nebo nevázaným smíchem. Mnohdy také

některým z nich nemálo uškodil, neboť je svrhl střemhlav ze skály, znepokojoval je, tloukl, zaváděl je, zhasínal jim kahany a prováděl jim i jiné žerty. Proč se dnes nedal poznat, je hádankou. Podle tohoto vyprávění mám permona za kratochvilného, žertovného, pošetilého a ničemného a v této šachtě jsem ho ani neslyšel ani neviděl."

(podle A. P. Schmitta, 1864 a J. Hahna, 1912?, 1925)

Ústí Pluhovy štoly s pamětní deskou

23) O PERMONOVI V PLUHOVĚ ŠTOLE

Do takzvané Pluhovy štoly, jejíž ústí se nachází pod městem stranou od silnice a v dřívějších dobách bylo označeno bílou mramorovou deskou s nápisem, byli často vídáni vstupovat lidé, kteří, když se po nich pátralo, beze stopy zmizeli.

Jednou tam jeden havíř spatřil vstupovat jakéhosi cizince, i zvolal na něj: "Zdař Bůh!", avšak nedostal od něj žádnou odpověď. Cizinec, oděný po způsobu havířů, zmizel za temného hřmění ve skále a k smrti vyděšený muž upadl do nemoci, z níž teprve po několika dnech starostlivé péče přišel opět k vědomí.

(podle J. Hahna, 1912, 1925)

24) PERMONÍCI V KUNSTŠACHTĚ

V Kunstšachtě, tam, kde je slyšet mocné hučení spodních vod, často straší. Když se k nim jeden havíř odvážil blíže, obklopili ho ze všech stran drobní mužíčci a škádlili ho. Když jim chtěl ublížit, svrhli ho dolů do hlubokých vod.

(podle A. P. Schmitta, 1864)

25) O NEDBALÉM VAROVÁNÍ

V Mariánské šachtě se horníkům dařilo o něco lépe, poněvadž je tu svatá Matka Boží měla pod svou zvláštní ochra-

nou. Varovala je před blížícím se nebezpečím, přestože mnohý havíř vyššího pokynu neuposlechl a záhy se musel v dole rozžehnat se životem.

Tak se kdysi Panna Marie zjevila ve snu jednomu horníkovi a varovala ho, aby příští dny nefáral, že mu hrozí velké neštěstí. Muž tedy na směnu do šachty nenastoupil. Následující noci se mu zdálo, že mu z postele vypadla nejdříve jeho noha, potom ruka a pak že následoval on sám.

"Co se zdá, je sen" usoudil však lehkomyslně havíř a příštího jitra přeci jen sfáral. Směna už skončila, pomohl ještě na dobývce naplnit velký kbelík nakopanou horninou a z radosti, že se mu navzdory předtuše nic nepřihodilo, naplnil ho příliš. Když byl kbelík vytahován vzhůru, zvolal havíř hlasitě na své druhy: "Na stranu!"

Sám se běžel schovat před nebezpečím, ale marně - zůstal ležet dole s roztříštěnou hlavou. Padající kámen naplnil jeho sen.

(podle A. P. Schmitta, 1864)

26) ZAVALENÁ ŠTOLA

Krásno je staré horní město a ještě dnešního dne odůvodňují četné výnosné doly jeho jméno, jež je odvozeno ze slov "krásné důlní pole".

Již po staletí zde pilně pracují chudí horalé a živí sebe a své rodiny často velmi nebezpečným dolováním.

V jednom takovém dole, který již po mnoho let dával bohaté výtěžky, pracovali stále společně tři havíři. Když ráno sfárali, neměli nic než svůj tvrdý kus suchého chleba a potřebný olej do lampy. Ale navzdory své těžké každodenní práci a domácí chudobě byli stále veselé mysli, neboť měli čisté svědomí a bezmeznou důvěru v Boha. Jako zvláštní oporu svého života plného nebezpečí uctívali svatou Pannu Marii. Dříve než sfárali, vždy se společně pomodlili havířskou modlitbu slovy:

Ó dobrotivý otče v nebi,
ochraň nás před újmou,
a ty, milostiplná Matko s něžným
Jezulátkem,
opatruj naše milé doma. Ó svatá Marie,
pros za nás,
ty, Pane pokladů, požehnej nám!

Nato se ještě jednou pozdravili srdečným "Zdař Bůh!" a plni důvěry sfárali pod zem.

Jednoho dne se opět sešli v chatrči, která byla postavena nad otvorem šachty, ale dnes byli velmi zaraženi. Temná předtucha znepokojovala jejich duše. Ponechali si však své pocity pro sebe a jen nepříjemným tušením dali průchod těmto úzkostným citům. S velkým pohnutím vyslovili havířskou modlitbu. Bylo jim, jako by známá slova neměli vícekráte opakovat. Avšak uvažující o slovech své průpovídky, sestoupili klidně do značné hloubky. Když přišli na čelbu, pracovali asi hodinu se svou obvyklou horlivostí. Tu náhle zaslechli nad sebou a pod sebou tlumené hučení, jako by spolu divoce bojovaly všechny čtyři základní živly a hromu podobný rachot jim oznámil, že vchod do šachty je zasypán.

K smrti vystrašené havíře popadlo zděšení a v nevýslovném strachu padli na kolena a zvolali: *"Ó milý Otče, zachraň nás ubohé havíře před zkázou šachty! Ó svatá Marie, pros u svého božského syna, abychom našli východ!"*

A vida - v kameni se zjevila ruka, která strnule ukazovala po směru. Havíři se rychle zvedli a šli označenou chodbou. Když přišli na konec, zpozorovali otvor. Obratně do něj vlezli. Úzká chodba byla stále širší a po krátké cestě spatřili konečně paprsek denního světla. Jakmile se dostali ven, děkovali havíři Bohu za svou záchranu a spěchali domů. Strašné chvění otřáslo zemí a vyšla z ní bílá hmota. Dodnes je vidět mezi Krásnem a Slavkovem hluboká

pinka a četné masy křemene. Svatá Marie zůstala zvláštní ochránkyní a patronkou krásenských horníků a hlavní šachta ještě dnes nese jméno "Mariánský důl".

(podle F. Bernaua, 1893)

27) PERMONÍCI V HLAVNÍ ŠTOLE

Zejména v Hlavní štole se dřív permoníci vyskytovali častěji než dnes. Havíři z dostatečných zkušeností věděli, jak se mají v dole chovat, aby důlní skřítky nedráždili. Ti v dole především nenáviděli zpěv a hvízdání.

Jednou tím havíři permoníky škádlili a popichovali. Ti si však jejich počínání nenechali dlouho líbit. Když měli toho rámusu tak právě dost, rozběhli se za prchajícími horníky. Poslednímu havíři, kterému strachy zdřevěněly nohy, chtěl jeden permoník uštědřit zřetelné ponaučení. Horník běžel štolou, v samém strachu přehlédl na zemi kámen a bác! - natáhl se jak dlouhý, tak široký. Měl ale štěstí v neštěstí. Plesk! - a ruka rozhněvaného skřítka udeřila do skály. Tak silně, že se do ní otiskla se všemi prsty. Ještě dnes se to místo jmenuje "Na plesknutí".

Poznámky:

ad 22) Greiseliova zpráva o permonovi - Dr. Jan Jiří Greisel z Greiselu (kol. 1637 Vídeň - 18. 5. 1684 Znojmo) svou zprávu Přehled hlavních českých rudných dolů, psanou latinsky, otiskl r. 1671 v almanachu Miscellanea curiosa medicophysica Academiae naturae curiosorum sive Ephemeridum Medico-physicarum Germanicarum, vydaném u Samuela Krebse v Jeně. Referuje v ní o dolech v Kutné Hoře, Jáchymově, Krásnu a Horním Slavkově. Český překlad části zprávy, týkající se Jáchymova, je otištěn v Historickém sborníku Karlovarska 1., SOkA K. Vary 1993, s. 9 - 17. Výraz "daemon metallicus" překládají A. P. Schmitt i J. Hahn do němčiny jako "vládce rudy". Navzdory číslování zprávu nelze považovat za pověst, ale za Greiseliovu informaci o setkání s pověrečnou vírou slavkovských havířů v nadpřirozenou bytost, ztělesňující tajemné síly podzemí. Odraz této víry v hornických pověstech střední Evropy zachytili např. dr. H. Schurz, Die Seifenbergbau im Erzgebirge und die Walensagen, Stuttgart 1890, nebo dr. G. Heilfurth, Bergbau und Bergmann in der Deutschsprachigen Sagenüberlieferungen Mitteleuropas, Marburg 1967.

ad 23) O permonovi v Pluhově štole - Ústí Pluhovy štoly severozápadně od H. Slavkova označuje pomníček, opatřený původně dvěma deskami z bílého mramoru. Do horní byl vytesán dvouhlavý rakouský orel, do dolní byl vytesán německý nápis, že "Pana Kašpara Pluha hlubší dědičná štola byla započata v týdnu po sv. Michalu léta 1539" (viz ilustrace v textu) a po obvodu hlásal donační nápis, že pomník byl "zřízen za vlády Šimona Vahela z Lilienau, cís. rady a hejtmana v Horním Slavkově." Donátor, správce vrchního horního úřadu v H. Slavkově, Theodor Šimon Vahel z Lilienau působil ve funkci od r. 1622. Značně se zasloužil o tvrdou rekatolizaci města. Jeho relace, uchovávané v SÚA v Praze, podávají tristní obraz Horního Slavkova za třicetileté války. Desky byly na pomníku do r. 1868, později se ocitly v městském muzeu, založeném r. 1900 a v r. 1925 přemístěném do přízemí renesanční radnice č. p. 1. Textová deska se dnes nachází v Okresním muzeu v Sokolově, reliéf s orlem je nezvěstný.

ad 24) Permoníci v Kunstšachtě - Jak

uvádí text na staré mapě Nové Kunstšachty z 18. stol., uchovávané v Okresním muzeu v Sokolově (inv. č. H 1273), byla nová Kunstšachta ražena na Hubském pni mezi H. Slavkovem a Krásnem v l. 1665 - 1718. Dle sdělení geologů by její ústí mělo být v terénu patrné ještě dnes. O Kunstšachtě, založené k odčerpávání důlních vod, blíže J. Majer (c. d. 1970, s. 129 - 130), který její vznik klade do r. 1669. Původní ("stará") Kunstšachta byla vyhloubena opodál již v 16. stol.

ad 25) O nedbaném varování -

Podceněná předtucha nehody a krutý následek podcenění patří rovněž k poměrně častým motivům hornických pověstí, majícím kořeny ve tvrdé každodenní realitě tohoto riskantního povolání.

ad 27) Permoníci v Hlavní štole -

V pověsti se odráží pověrčivost, zaznamenaná již Greiseliem. Působení důlních plynů a další projevy přírodních poměrů, odpozorované havíři v podzemí, byly mylně přičítány nadpřirozeným silám.

Ježíš Vykupitel z kostela sv. Anny a sv. Jan Nepomucký u č. 227

arnika

č. 45
1997

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST SLAVKOVSKÝ LES

ARNIKA - informační a metodický bulletin. Jako nepravidelník vydává Správa chráněné krajinné oblasti Slavkovský les, Anglická 119/15, 353 01 Mariánské Lázně, tel. 624081.

Redakce:
Jan Harvánek

Řídí redakční rada ve složení:
RNDr. Jaroslav Boček
RNDr. Petr Bouše
PhDr. Stanislav Burachovič
Jiří Klsák
Ing. Josef Královec
Mgr. Ellen Volavková
Ing. Stanislav Wieser

Vychází nepravidelně pro aktiv dobrovolných spolupracovníků Správy CHKO Slavkovský les.
Uzávěrka tohoto čísla (45/1997) 23.května 1997. Náklad 900 výtisků.

Příspěvky zasílejte na adresu redakce. Za původnost a obsahovou správnost příspěvků ručí autoři. Číslo 45/1997 neprošlo jazykovou úpravou.

Tisk: MARIENPRINT Planá
Sazba: DTP SERVIS
Mariánské Lázně

Barevné foto na 1. straně obálky:
LEDOVÉ VODOPÁDY NA SKÁLE U BEČOVA
(Foto Jan Harvánek)

Omluva:
Vzhledem k technické havárii v tiskárně se jedná o náhradní fotografie, které nekorespondují s články v tomto vydání Arniky.

OBSAH

1
Josef Brtek
ROZHLEDNA V KRASNU OPRAVENA!
3
ing. Stanislav Wieser
KARLOVY VARY A SLAVKOVSKÝ LES
5
Vladimír Melichar
PRVNÍ JARNÍ EXKURZE BOTANICKÉ SEKCE ...
7
Zdeněk Buchtele
TVRZIŠTĚ U NIMRODU
9
ing. Stanislav Wieser
BUDE "VIKLAN" PATŘIT DO CHKO SL ?
12
DROBNÉ ZOOLOGICKÉ ZPRÁVY
14
ing. Stanislav Wieser
ZA HORNICKOU MINULOSTÍ SLAVKOV. LESA
18
Josef Brtek
KAMENNÝ KŘÍŽ V KRASNU SE STĚHOVAL
20
ing. Zdeněk Němec
BOROVICE ČERNÁ VE SLAVKOVSKÉM LESE
21
ing. Stanislav Wieser
PRVNÍ ZRUŠENÁ ŽELEZNIČNÍ TRAŤ V CHKO SL
22
RNDr. Jiří Bytel
VARHANY, PYTLE A DVA VRCHY
25
ing. Miroslav Vaniš
NÁZORY - POZNATKY ZE SLUŽEBNÍ CESTY
27
Josef Brtek
POVÁLEČNÁ POHLEDNICE KARLOVÝCH VARŮ
29
ing. Stanislav Wieser
ÚZEMNÍ PLÁN KARLOVÝCH VARŮ
31
ing. Zdeněk Němec
JALOVEC OBEČNÝ VE SLAVKOVSKÉM LESE
33
RNDr. Jiří Bytel
ANOTACE NEPUBLIKOVANÝCH PŘÍSPĚVKŮ
35
Josef Brtek
RECENZE - KNIHA OSOBNOSTÍ SOKOLOVSKA
36
Josef Brtek
POVĚSTI Z OKOLÍ HORNÍHO SLAVKOVA

uvádí text na staré mapě Nové Kunstšachty z 18. stol., uchovávané v Okresním muzeu v Sokolově (inv. č. H 1273), byla nová Kunstšachta ražena na Hubském pni mezi H. Slavkovem a Krásnem v l. 1665 - 1718. Dle sdělení geologů by její ústí mělo být v terénu patrné ještě dnes. O Kunstšachtě, založené k odčerpávání důlních vod, blíže J. Majer (c. d. 1970, s. 129 - 130), který její vznik klade do r. 1669. Původní ("stará") Kunstšachta byla vyhloubena opodál již v 16. stol.

ad 25) O nedbaném varování -

Podceněná předtucha nehody a krutý následek podcenění patří rovněž k poměrně častým motivům hornických pověstí, majícím kořeny ve tvrdé každodenní realitě tohoto riskantního povolání.

ad 27) Permoníci v Hlavní štole -

V pověsti se odráží pověrčivost, zaznamenaná již Greiseliem. Působení důlních plynů a další projevy přírodních poměrů, odpozorované havíři v podzemí, byly mylně přičítány nadpřirozeným silám.

Ježíš Vykupitel z kostela sv. Anny a sv. Jan Nepomucký u č. 227